

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra aplikované fyziky a techniky

Diplomová práce

Lidová řemesla v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ

Vypracoval: Markéta Kučerová

Vedoucí práce: PhDr. Eva Roučová, Ph.D.

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 30. 12. 2019

Markéta Kučerová

ANOTACE

Diplomová práce se zaměřuje na začleňování tématu lidových tradic a řemesel do výuky Praktických činností na 1. stupni ZŠ. Cílem práce je podílet se prostřednictvím praktických námětů na rozvoji technické gramotnosti a klíčových kompetencí v oblasti Člověk a svět práce u prvostupňových žáků. V teoretické části jsou vymezeny cíle a základní pojmy, dále stručný přehled lidových tradic, řemesel a řemeslných technologií. Praktická část je zaměřena na zhotovení námětů, jejichž efektivita je ověřována realizací v praxi a následnou reflexí zúčastněných žáků.

Klíčová slova:

člověk a svět práce, lidové zvyky, primární technická gramotnost, řemeslné technologie, tradiční materiály, zvykoslovné předměty

ANNOTATION

The master's thesis concentrates on the integration of the topic of folk traditions and handicrafts into the teaching of Practical activities during the first grade of primary school. The aim of this work is to participate in the development of technical literacy and key skills in the field of Man and the world of work of first-graders through practical projects. In the theoretical part, the goals and key terms are defined and a brief overview of folk traditions, handicrafts, and handicraft technologies is provided. The practical part focuses on the process of making of the proposed projects. Their effectiveness is tested by implementation in practice and a follow-up reflection of the participating pupils.

Keywords:

ceremonial objects, craftsmanship, folk traditions, man and the world of work, primary technological literacy, traditional materials

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní PhDr. Evě Roučové, PhD. za odborné vedení, cenné rady a velkou trpělivost, kterou mi věnovala po celou dobu vedení této diplomové práce.

Dále děkuji paní ředitelce Mgr. Marcele Krychové, pedagogickému sboru a mně svěřeným žákyním a žákům ze ZŠ Svatý Jan nad Malší, kteří mi umožnili realizovat praktické náměty.

Také chci poděkovat mé rodině a přátelům za podporu během celého období mého studia.

OBSAH

1	ÚVOD	7
2	CÍLE PRÁCE	9
3	TEORETICKÁ ČÁST	10
3.1	Technická výchova	10
3.2	Člověk a svět práce.....	13
3.3	Pojetí a cíle základního vzdělávání	16
3.3.1	Klíčové kompetence.....	18
3.4	Lidové tradice a zvyky v průběhu roku	23
3.4.1	Podzim	24
3.4.2	Zima.....	26
3.4.3	Jaro.....	28
3.4.4	Léto	32
3.5	Výběr lidových řemeslných technik	34
3.5.1	Zpracování dřeva	34
3.5.2	Zpracování kovu	34
3.5.3	Zpracování kůže	35
3.5.4	Zpracování modelovacích hmot	36
3.5.5	Zpracování papíru	37
3.5.6	Zpracování pletiv.....	38
3.5.7	Zpracování skla	39
3.5.8	Zpracování textilu	39
4	PRAKTICKÁ ČÁST.....	41
4.1	DOŽÍNKOVÝ VĚNEC	41

4.2	JABLEČNÝ MOŠT	48
4.3	SVÍČKY Z VČELÍHO VOSKU	56
4.4	ADVENTNÍ VĚNEC.....	62
4.5	SLAMĚNÝ VÁNOČNÍ ŘETĚZ.....	70
4.6	STAROČESKÝ POLAZ	77
4.7	VELIKONOČNÍ POMLÁZKA.....	84
4.8	VELIKONOČNÍ KRASLICE	91
4.9	KERAMICKÝ HRNEK	98
4.10	KVÁSKOVÝ CHLÉB	105
5	ZÁVĚR.....	113
6	SEZNAM ZDROJŮ	115
7	SEZNAM PŘÍLOH	120

1 ÚVOD

Téma lidových tradic a řemesel je mi blízké již od dětství. Většinu života a celé dětství jsem prožila ve velkém městě, o to vzácnější a přitažlivější pro mne byly návštěvy venkova a všechny aktivity s ním spojené. Od absence teplé vody a elektřiny, topení a vaření na kachlových kamnech, přes péči o zahradu a dobytek, sklizeň úrody, táborové ohně nebo nocování pod hvězdnou oblohou, až po ruční práce – ty jsem si vyloženě oblíbila a tato záliba mi částečně vydržela dodnes.

Malotřídní škola, na které učím, má ty nejlepší předpoklady pro to, aby aktivně a frekventovaně připomínala a zpracovávala se žáky témata lidových zvyků a řemesel. Jednak proto, že přírodní materiály, které jsou pro tato témata často užívané, školu doslova obklopují, a také proto, že většina dávných tradic se zde nějakým způsobem udržuje i v současnosti.

Mezi mými kolegyněmi, které učí na různě velkých školách ať už malotřídních nebo plně organizovaných ať už městských, či venkovských, v rámci celé republiky, se nezdá nález, že dnešní děti jsou nemotorné, a je tedy logické a legitimní upustit od některých aktivit, které se pro předmět Praktické činnosti přirozeně nabízejí nebo jsou dokonce jeho povinným obsahem a zaměřit se pouze na nejjednodušší z nich. A tak se setkávám se smutným faktem, že hlavním cílem pracovních činností na 1. stupni některých základních škol je výzdoba nástěnek. Technická výchova je často zúžena na práci s papírem, protože při ní hrozí minimální riziko úrazu a zároveň je zde vysoká pravděpodobnost, že výstupem bude vystavitelný produkt dětské manufaktury.

Mým neskromným přáním proto je, aby se tyto podrobně zpracované náměty dostaly do rukou alespoň několika začínajícím vyučujícím primární technické výchovy a byly pro ně inspirací a motivací pro častější zařazování tématu lidových tradic a řemesel do výuky pracovních činností právě u žáků primárního vzdělávání.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část, které nejlépe fungují jako celek, vzájemně se doplňují a odkazují jedna na druhou.

V teoretické části bude stanoven hlavní cíl práce a dílčí cíle teoretické, praktické a empirické. Poté budou vymezeny základní pojmy, kterými jsou technická výchova, vzdělávací oblast Člověk a svět práce a s ní spojené klíčové kompetence u prvostupňových žáků. Dále se budeme podrobněji zabývat tématem lidové tradice a řemesla, jejich tříděním, historií a využitím v současné společnosti.

V praktické části bude vytvořen soubor několika didaktických námětů pro předmět Praktické činnosti, které budou realizovány na malotřídní škole napříč všemi ročníky prvního stupně. Součástí každého námětu bude fotodokumentace z realizace a stručná reflexe.

2 CÍLE PRÁCE

Hlavní cíl

Hlavním cílem této práce je vytvoření vhodných námětů pro vzdělávací oblast Člověk a svět práce pro realizaci tématu lidová řemesla i lidové zvyky ve výuce na 1. stupni ZŠ. Záměrem práce je podílet se na rozvoji klíčových kompetencí žáka v oblasti Člověk a svět práce a rozvoji technické gramotnosti u žáků 1. stupně ZŠ.

Dílčí cíle:

Mezi **teoretické cíle** patří důkladně analyzovat literaturu zaměřenou na tradiční lidová řemesla, jejich historický původ, vývoj, změny v průběhu času a jejich uplatnění v současné společnosti, seznámit se s didaktikou pracovních činností na 1. st. ZŠ a charakterizovat význam, cíle a výstupní kompetence na základě RVP ZV.

Praktickým cílem je sestavit průřez tradičních lidově-řemeslných námětů technické výchovy zaměřených na prvostupňové žáky ZŠ a následně realizovat několik z těchto námětů v praxi včetně pořízení fotodokumentace.

Ověřit funkčnost daných námětů prostřednictvím následné reflexe se žáky 1. stupně ZŠ je hlavní **empirický cíl** této práce.

3 TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část této práce se zaměřuje na několik hlavních tematických okruhů. Jsou jimi problematika začleňování technické výchovy do primárního vzdělávání, dále lidové tradice a lidová řemesla. Zpracování těchto témat na teoretické úrovni je klíčové pro úspěšnou realizaci výukových námětů v části praktické.

V první řadě bylo nutné seznámit se blíže s pojmy Technická výchova nebo vzdělávací oblast Člověk a svět práce a s ní spojené klíčové kompetence žáka 1. stupně ZŠ. Také bylo potřeba zaměřit se na široké pojmy lidové tradice a lidová řemesla a tyto blíže specifikovat, pro konkrétní účely této práce. Cílem nebylo zmapovat tyto oblasti do detailu, ale zaměřit se na ty poznatky, získané z odborné literatury, které bude možné později využít v praktické části. Klíčové kompetence žáka formulované v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání nebo složky technické výchovy jsou nedílnou součástí každého výukového námětu. Stejně tak orientace v problematice řemesel a tradic je nutná proto, aby zmíněné náměty byly efektivní a v praxi snadno realizovatelné.

3.1 Technická výchova

Pracovní činnost je podstatou vývoje lidské společnosti, vždy se rozvíjela spolu s člověkem a v důsledku vývoje pracovních nástrojů se měnila i pracovní činnost lidí (Honzíková a Bajtoš, 2004, s. 12).

„Práce je základem při formování fyzických a duševních kvalit člověka a vyděluje člověka ze světa zvířat“ (Honzíková a Bajtoš, 2004, s. 12).

K nejstarším úlohám výchovy patří právě výchova k práci. Cílem technické výchovy je seznamovat žáky s různými materiály (dřevo, textil, papír, modelovací hmota, stavebnice) a rozvíjet s těmito materiály činnost. Dále si klade za cíl pomoci žákům zvládnout základní pracovní dovednosti s nářadím a nástroji, rozvíjet u žáka kreativitu, motoriku a podporovat jeho motivaci k pracovní činnosti (Honzíková a Bajtoš, 2004, s. 20-21).

Složky primární technické výchovy

Kognitivní složka

- *Poznatky o vlastnostech materiálů: textil, papír, dřevo jsou savé; papír lze dobře trhat, lze ho stříhat nůžkami; pomocí lepidla lze spojit i více vrstev; Herkules lepí dřevo, textil, papír...hned nezasychá a po vytvrzení je průhledný; apod.*
- *Poznatky o nářadí, nástrojích a pomůckách: nůžkami lze hodně materiálů stříhat, ale jestliže jsou nůžky tupé, materiál se trhá, je nutná údržba; existují nůžky pro leváky; apod.*
- *Poznatky vyplývající z různých technologií: je nutné propracování hlíny, aby předmět při vypalování nepraskl; lepidlo se nanáší vždy na suchý a čistý povrch; při nanášení barvy na lak musí být nutně již suchý; výsledek práce záleží vždy na tom, zda je dodržen technologický postup.*
- *Technická terminologie: názvy používaných technik, dílčích operací, nářadí a jejich druhů, pomůcek, nástrojů, materiálů, řemesel, technických objektů; stavebních slohů; objevů, vynálezů....*
- *Poznatky vyplývající z bezpečnosti a hygieny: různá rizika při práci s materiály, nářadím, nástroji a pomůckami; rizika prostředí na exkurzi; ekologické nakládání s materiály apod.*
- *Podoba prevence při práci s různými materiály, nářadím, pomůckami; při pobytu v neznámém prostředí*
- *Podoba 1. pomoci při práci s různými materiály, nástroji, pomůckami; při pobytu v neznámém prostředí, ve specializované učebně*

Psychomotorická složka

- *Osvojení si celého systému technologických kroků (techniky)*
- *Osvojení si a rozvoj dílčích psychomotorických činností (rovné a přesné stříhání; obkreslení šablony a vystřížení různých tvarů; spojování dřeva lepením, hřebíky; různé povrchové*

úpravy dřeva, papíru, hlíny; příprava těsta k modelování, čtení a porozumění grafických předloh, vytváření mentální představy o činnosti...)

- *Osvojení a rozvoj psychomotorických oblastí: jemná, hrubá motorika; plošná a prostorová představivost; čistota a pečlivost provedení...)*

Afektivní složka

- *Ekonomické postoje: nakládání s časem; uspořádání pracovního místa; neplýtvání s materiálem, ekonomická dostupnost materiálů a pomůcek, recyklace*

- *Ekologické postoje: preference přírodních materiálů, likvidace zbytků materiálů bez ekologické zátěže; • Estetické postoje: povrchové úpravy, volba materiálu s ohledem na účel předmětu a estetiku; výhodnost pečlivé povrchové úpravy; vkusná kombinace barev a materiálů...*

- *Sociální rozvoj: úcta k práci druhých a k práci předchozích generací; spolupráce ve skupině; pomoc druhým, podpora vztahů v rodině (obdarováním); komunikace mezi žáky a žáky a učitelem; komunikace s technickým odborníkem; ohleduplnost při práci, nutnost přípravy na práci...*

- *Osobnostní rozvoj: ochota a vůle být v technice aktivní (bariéry, strachy, předsudky); bezpečnostní a hygienické postoje (pracovní oděv, uspořádání pracovního místa, údržba nástrojů, rizika...); vztah k regionu a jeho historii, technickým a industriálním památkám; ocenění významu techniky; nutnost znalosti rizik při neznalém a nedbalém zacházení s technikou; ocenění významu technologické kázně;*

- *Ocenění a význam pracovní vytrvalosti, pečlivosti, originality, flexibility, fluence, propracovanosti (Roučová, 2016, s. 7-12).*

Jednotlivé složky technické výchovy, jejich pochopení a správné používání je nezbytné pro efektivní přípravu učitele Praktických činností na 1. stupni ZŠ, proto by tyto měly být součástí každého námětu připravovaného pro výuku, a právě proto také tvoří významnou část každého didaktického námětu zpracovaného v praktické části této práce.

3.2 Člověk a svět práce

Technická výchova spadá podle RVP ZV do vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Tato oblast obsahuje stručnou charakteristiku, kontinuitu a propojení 1. a 2. stupně. My se budeme zabývat jen obsahem pro 1. stupeň (cíle, obsah, očekávané výstupy a klíčové kompetence) (RVP ZV, s. 104).

Vzdělávací oblast člověk a svět práce má rozvíjet všechny směry technických dovedností a schopností žáků a tím je připravovat na skutečný život. V tomto ohledu je tato vzdělávací oblast ve srovnání s ostatními velmi specifická. Úkolem učitele je volit činnosti z různých oborů lidské činnosti, přiměřené věku, zájmům a schopnostem žáků. (RVP ZV, s. 104)

Oblast Člověk a svět práce postihuje široké spektrum pracovních činností a technologií, vede žáky k získání základních uživatelských dovedností v různých oborech lidské činnosti a přispívá k vytváření životní a profesní orientace žáků.

Koncepce vzdělávací oblasti Člověk a svět práce vychází z konkrétních životních situací, v nichž žáci přicházejí do přímého kontaktu s lidskou činností a technikou v jejich rozmanitých podobách a širších souvislostech (RVP ZV, 2017, s. 104).

Vzdělávací obsah tohoto vzdělávacího oboru je rozdělen na čtyři tematické okruhy, které jsou pro školu povinné. Jsou jimi Práce s drobným materiálem, Konstrukční činnosti, pěstitelské práce a příprava pokrmů (RVP ZV, 2017, s. 104).

Práce s drobným materiálem

Očekávané výstupy 1. období

žák vytváří jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů

žák pracuje podle slovního návodu a předlohy

Očekávané výstupy 2. období

žák vytváří přiměřenými pracovními operacemi a potupy na základě své představivosti různé

výrobky z daného materiálu

žák využívá při tvořivých činnostech s různými materiály prvky lidových tradic

žák volí vhodné pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu

*žák udržuje pořádek na pracovním místě a dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce;
poskytne první pomoc při úrazu*

Učivo

vlastnosti materiálu (přírodniny, modelovací hmota, papír a karton, textil, drát, fólie aj.)

pracovní pomůcky a nástroje – funkce a využití

jednoduché pracovní operace a postupy, organizace práce

lidové zvyky, tradice, řemesla (RVP ZV, 2017, s. 105)

Konstrukční činnosti

Očekávané výstupy – 1. období

žák zvládá elementární dovednosti a činnosti při práci se stavebnicemi

2. období

žák provádí při práci se stavebnicemi jednoduchou montáž a demontáž

žák pracuje podle slovního návodu, předlohy, jednoduchého náčrtu

žák dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc při úrazu

Učivo

stavebnice (plošné, prostorové, konstrukční), sestavování modelů

práce s návodem, předlohou, jednoduchým náčrtem (RVP ZV, 2017, s. 106)

Pěstitelské práce

Očekávané výstupy – 1. období

žák provádí pozorování přírody, zaznamená a zhodnotí výsledky pozorování

žák pečuje o nenáročné rostliny

Očekávané výstupy – 2. období

žák provádí jednoduché pěstitelské činnosti, samostatně vede pěstitelské pokusy a pozorování

žák ošetřuje a pěstuje podle daných zásad pokojové i jiné rostliny

žák volí podle druhu pěstitelských činností správné pomůcky, nástroje a náčiní

žák dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce; poskytne první pomoc při úrazu

Učivo

základní podmínky pro pěstování rostlin, půda a její zpracování, výživa rostlin, osivo

pěstování rostlin ze semen v místnosti, na zahradě (okrasné rostliny, léčivky, koření, zelenina aj.)

pěstování pokojových rostlin

rostliny jedovaté, rostliny jako drogy, alergie (RVP ZV, 2017, s. 106-107)

Příprava pokrmů

Očekávané výstupy – 1. období

žák připraví tabuli pro jednoduché stolování

žák se chová vhodně při stolování

Očekávané výstupy – 2. období

žák se orientuje v základním vybavení kuchyně

žák připraví samostatně jednoduchý pokrm

žák dodržuje pravidla správného stolování a společenského chování

žák udržuje pořádek a čistotu pracovních ploch, dodržuje základy hygieny a bezpečnosti práce; poskytne první pomoc i při úrazu v kuchyni

Učivo

základní vybavení kuchyně

výběr, nákup a skladování potravin

jednoduchá úprava stolu, pravidla správného stolování

technika v kuchyni – historie a význam

(RVP ZV, s. 107)

3.3 Pojetí a cíle základního vzdělávání

Pojetí základního vzdělávání

Základní vzdělávání navazuje na předškolní vzdělávání a na výchovu v rodině. Je jedinou etapou vzdělávání, kterou povinně absolvuje celá populace žáků, a to ve dvou obsahově, organizačně a didakticky navazujících stupních (RVP ZV, 2017, s. 8).

Základní vzdělávání na 1. stupni je založeno na respektování, poznávání a rozvíjení potřeb, zájmů a možností každého žáka. Svým pojetím usnadňuje přechod z rodinné péče a předškolního vzdělávání do systematického a povinného vzdělávání školního. Vzdělávání vede žáky k aktivitě a poznání, že je možné nalézat vhodné cesty řešení problémů, motivuje žáky k dalšímu učení a to díky uplatnění odpovídajících metod a svému praktickému a činnostnímu charakteru. Základní vzdělávání zajišťuje, aby se každý žák optimálně vyvíjel a dosahoval svého osobního maxima. Toho je dosahováno tvůrčím a podnětným prostředím

a vytvářením odpovídajících podmínek pro vzdělávání všech žáků. Hodnocení je postaveno na pozitivně laděných soudech, na posuzování individuálních změn jednotlivce a musí být postaveno na plnění splnitelných, konkrétních úkolů. Žákům musí být dána možnost pracovat s chybou, nebát se jí a zažívat úspěch. Žáci získávají během studia kvality, které jim umožní se zdokonalovat ve zvolené profesi a podílet se aktivně na životě ve společnosti (RVP ZV, 2017, s. 8).

Cíle základního vzdělávání

Základní vzdělávání má žákům poskytnout základ vzdělávání zaměřeného na praktické jednání a situace blízké běžnému životu. Má žákům pomoci utvářet a rozvíjet klíčové kompetence, a proto se usiluje a naplňování těchto cílů:

- *umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení;*
- *podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů;*
- *vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci;*
- *rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých;*
- *připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti;*
- *vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě;*
- *učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný;*
- *vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učít je žít společně s ostatními lidmi;*

- *pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci (RVP ZV, 2017, s. 8-9).*

3.3.1 Klíčové kompetence

„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti“ (RVP ZV, 2017, s. 10).

Jejich výběr vychází z představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, šťastnému životu a posilování funkcí společnosti.

Vzdělávání si klade za cíl vybavit všechny žáky pro ně dosahující úrovní souboru klíčových kompetencí. Osvojování těchto kompetencí je složitý proces, který začíná předškolním vzděláváním a pokračuje napříč všemi dalšími vzdělávacími stupni a následným průběhem života jedince. Kompetence získané na 1. stupni základního vzdělávání jsou neopomenutelným základem pro žákovo celoživotní učení a vstup do pracovního procesu.

K utváření a rozvíjení kompetencí musí směřovat celý vzdělávací obsah, všechny činnosti i aktivity, které ve škole probíhají, protože tyto kompetence lze vždy získat jen jako celistvý výsledek vzdělávacího procesu. Kompetence se různými způsoby prolínají, jsou multifunkční a mají nadpředmětovou podobu.

Učivo je ve vzdělávacím obsahu RVP ZV chápáno jako prostředek k osvojení očekávaných výstupů, které vytvářejí předpoklady k využívání schopností a získaných dovedností na úrovni klíčových kompetencí (RVP ZV, 2017, s. 10).

V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány: kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní (RVP ZV, 2017, s. 10).

Kompetence k učení

Na konci základního vzdělávání žák:

- *vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení, projevuje ochotu věnovat se dalšímu studiu a celoživotnímu učení*
- *vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě*
- *operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy*
- *samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti*
- *poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení, posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich (RVP ZV, 2017, s. 10)*

Kompetence k řešení problémů

Na konci základního vzdělávání žák:

- *vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností*
- *vyhledá informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému*
- *samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení; užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy*

- *ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů*
- *kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí (RVP ZV, 2017, s. 11)*

Kompetence komunikativní

Na konci základního vzdělávání žák:

- *formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu*
- *naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje*
- *rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění*
- *využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem*
- *využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi (RVP ZV, 2017, s. 11)*

Kompetence sociální a personální

Na konci základního vzdělávání žák:

- *účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce*

- *podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá*
- *přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají*
- *vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty (RVP ZV, 2017, s. 12)*

Kompetence občanské

Na konci základního vzdělávání žák:

- *respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí*
- *chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu*
- *rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka*
- *respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit*
- *chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti (RVP ZV, 2017, s. 12)*

Kompetence pracovní

Na konci základního vzdělávání žák:

- a) *používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky*
- b) *přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot*
- c) *využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření*
- d) *orientuje se v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a k jeho realizaci, chápe podstatu, cíl a riziko podnikání, rozvíjí své podnikatelské myšlení*
- e) *vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi;*
- f) *pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci (RVP ZV, 2017, s. 13)*

Bezpečnost, organizace a hygiena

Žáci se učí pracovat s různými materiály a osvojují si základní pracovní dovednosti a návyky. Učí se plánovat, organizovat a hodnotit pracovní činnost samostatně i v týmu. Ve všech tematických okruzích jsou žáci soustavně vedeni k dodržování zásad bezpečnosti a hygieny při práci. V závislosti na věku žáků se postupně buduje systém, který žákům poskytuje důležité informace ze sféry výkonu práce a pomáhá jim při odpovědném rozhodování

o dalším profesním zaměření. Proto je vhodné zařazovat do vzdělávání žáků co největší počet tematických okruhů (RVP ZV, 2017, s. 104).

3.4 Lidové tradice a zvyky v průběhu roku

Do této kapitoly jsou zařazeny jen některé z mnoha lidových tradic, které se na našem území dodržovaly a částečně dodržují dodnes. Kapitola je zaměřena hlavně na ty zvyky, které budou později zpracovány v rámci realizace výukových námětů v praktické části této práce.

Tradice jsou seřazeny v návaznosti na plynutí školního roku od podzimu do léta. Přiřazení některých zvyků do jediného ročních období je komplikované. Jednak proto, že některé lidové tradice mají trvání v řádech týdnů a konají se na přelomu ročních období, a jednak proto, že tyto tradice vycházejí z kořenů starších, než náš současný kalendář. To je částečně důvodem, proč některé svátky nemají pevné datum a jsou tzv. pohyblivé. Některé zvyky jsou zařazeny do daného období i proto, že hluché místo školního roku v podobě dvouměsíčních letních prázdnin znemožňuje jejich realizaci v adekvátní části roku kalendářního. Proto jsou např. dožínky zahrnuty mezi podzimní tradice, i když by se stejně dobře hodily i do léta.

Ač jsou křesťanské svátky a církevní rituály oficiálně odděleny od zvyků lidových, v realitě běžného života jsou naopak velmi úzce propojeny. Od dětství nám bylo vštěpováno, že lidové tradice mají původ právě v křesťanských svátcích, ve skutečnosti je tento pohled poněkud zjednodušený. Většina našich národních tradic má svůj prapůvod v minulosti vzdálenější než samotné křesťanské náboženství. Církev se sice po staletí snažila dodat tradičním oslavám zbožný ráz a vhodnou formu pomocí všemožných nařízení, ale lidé těmto regulacím navzdory dále slavili více či méně po svém.

Vondrušková (2015, s. 9) uvádí, že pokud se církvi nepodařilo některé, v jejích očích, nevhodné lidové aktivity potříit zcela, snažila se alespoň o jejich umírnění či přizpůsobení. Pro konkrétní dny a svátky byla vydávána nařízení s podrobným popisem vhodného, anebo naopak nepřijatelného chování.

Dnešní společnost možná někdy zapomíná na smysl svátků křesťanských, ale z historických pramenů vyplývá, že i středověcí lidé kladli důraz spíše na světskou zábavu se svátky

spojenou a je obklopující než na samotnou křesťanskou liturgii. Některé tradice a s nimi spojená světská zábava má své trvání v řádech dnů i týdnů, zatímco každá mše se zpravidla vejde do jediné hodiny (Vondrušková 2015, s. 9-10).

Lidová kultura venkova se datuje od počátku 18. století do první poloviny století 19. Manželé Vondruškovi (1988, s. 59) uvádí, že s nástupem industrializace a posléze kapitalismu započal ústup tradičních ručních prací a řemeslných postupů ve prospěch částečně automatizované výroby (Vondrušková a Vondruška, 1988, s. 9-10).

Národní tradice nás ovlivňují, ať si to uvědomujeme nebo ne. Naši předkové žili po celé generace s určitými představami, které formovaly jejich postoj k životu, ovlivňovaly jejich myšlení a vztah ke světu, k tomu domácímu, i k tomu cizímu za hranicemi. Vytvářeli hodnoty, které předávali dětem a ty zase svým dětem a tak se dělo po celá staletí. To, co vytvořili, se nemusí líbit všem, ale je to náš svět, naše minulost, naše tradice. Jsou to hodnoty českého a moravského národa a je nač být hrdí. To vše v nás žije, a toto duchovní bohatství bychom měli předávat dalším generacím, protože národ, který zapomene na svou minulost, který přestane ctít tradice, takový národ ztratí svou budoucnost. Na tom je po tisíciletí založen vývoj lidské společnosti (Vondrušková 2015, s. 8).

3.4.1 Podzim

Trvání astronomického podzimu je datováno od 23. září do 21. prosince, tedy mezi období podzimní rovnodennosti a zimního slunovratu. Je to čas poslední úrody a bujarých oslav sklizně (Bestajovský, 2004, s. 5). Ač je doba podzimní v některých ohledech spíše ponurá a v současnosti ne příliš oblíbená část roku, pro naše předky byl podzim naopak dlouho vyhlíženým obdobím odpočinku po náročném a dlouhém létu plném práce (Langhammerová, 2007, s. 79).

Dožínky

Tato slavnost je typická pro oblasti, ve kterých pěstování obilí představovalo hlavní zdroj obživy. Společné dožínky se s největší pravděpodobností zaváděly kolem konce 15. století. O předchozích podobách oslav nemáme dochované přesnější záznamy, lze ale odtušit, že se

konaly pouze v rámci rodiny – usedlosti, a to hlavně proto, že pro různý rozsah obhospodařovaných ploch končily polní práce na každém statku jindy.

V období renesance začala šlechta hospodařit ve vlastní režii – začaly se osívat velké plochy obilí, které poddaní společně sklízeli za odměnu v podobě podílu z požatého obilí. Robotních dní bylo před třicetiletou válkou poměrně málo, navíc sklizeň obilí nepatřila k robotním povinnostem. Po skončení sklizně se uspořádala pro žence malá oslava, zakončená předáním dožínkového věnce vrchnosti.

Obecní dožínky, z jejichž podoby čerpáme do jisté míry i v současnosti, se začaly pořádat ve druhé polovině 19. století. Z té doby také existuje velké množství záznamů, z nichž vyplývá, že tyto oslavy byly na celém území, až na drobné technické detaily, poměrně jednotné.

Při žních se pracovalo tak, aby na poslední den zbylo obilí právě tak na jeden žebříňák. Sekáči a žnečky se dostavili ve svátečním oblečení a přijel pro ně předem ozdobený žebříňák. Na poli se uvil dožínkový věnec a svázal a ozdobil se poslední snop. Zdobilo se různými druhy obilí, slaměnkami, makovicemi, polním kvítím a stuhami (Vondrušková, 2015, s. 163-167).

Kromě dožínek se dle regionů a příslušných plodin v nich hojně pěstovaných slavila tzv. dočesná (ukončení sklizně chmele), konopnická, dokopná (sklizeň brambor) a v neposlední řadě též vinobranní (Langhammerová, 2007, s. 81-82).

Posvícení

Posvícení a s ním spojené hody jsou slavnosti spojovány přinejmenším s dvojitým významem a na některých místech též s dvojitým datem. Slaví se již od 9. století n. l. a konají se obvykle na podzim. Přesné datum oslav se různí místo od místa. V jednotlivých obcích totiž oslava probíhá v dobu, která je určena datem, kdy byl posvěcen místní kostel nebo dnem, kdy má svátek místní patron. Při příležitosti posvěcení každého kostela, byl totiž stanoven právě jeden svatý patron, jemuž byl kostel zasvěcen (Titzová, 2015, s. 15).

V Masarykově slovníku naučném, z roku 1931 (díl 5., s. 910), se dočítáme o posvícení jako o „podzimní výroční slavnosti na památku posvěcení místního chrámu, spojené s různými lidovými zábavami“. Je zde ale zmiňován také pojem „císařské posvícení“ posvícení (koná se

v neděli po svátku sv. Havla, v říjnu), což bylo „jednotné posvícení, které roku 1787 nařídil císař Josef II.“, aby se zamezilo, zejména na venkově, častému a nákladnému oslavování.

3.4.2 Zima

Zimní období je z celého roku na množství lidových tradic nejbohatší. Toho bylo hojně využito v praktické části práce, která obsahuje hned několik témat z období adventu.

Zima sice podle současného kalendáře začíná 21. prosince zimním slunovratem, ale v našich zeměpisných šířkách začíná zásadní přelom teplého barevného podzimu do studené a bílé zimy mnohem dříve. Nejspíš proto se historicky za začátek zimy považoval 1. listopad. S tímto obdobím je spojena řada svátků a obřadů, které signalizují přelom života a smrti. V hmatatelném světě tehdejších lidí zima znamenala čas tělesného i duchovního odpočinku (Langhammerová, 2007, s. 95).

Vánoce

“Dříve pohanské slavnosti zimního slunovratu, křesťanská oslava narození malého Ježíška, naše dnešní Vánoce, to je doba, kdy všechny tradice a zvyky vytvořily kouzelnou atmosféru, která se dokáže každým rokem opakovat” (Kociánová, 1999, s. 77).

Termínem **Advent** je označováno období 4 neděl před Vánocemi. Je to období očekávání příchodu Spasitele – narození Ježíše. Období ztišení a rozjímání nad vlastním konáním. Tento duchovní, vnitřní klid je úzce spojen s klidem pracovním, kdy celá příroda a s ní i veškeré zemědělské práce na čas ustávají (Langhammerová, 2007, s. 111).

Symbolem adventu je věnec z chvojí se čtyřmi svícemi, které se zapalují postupně – každou neděli jedna. Poslední svíce se zapaluje zpravidla o Štědrém dni, ať už připadne na neděli nebo na všední den. Podle Honzíkovej (2006, s. 94) se v některých mikroregionech čtvrtá svíčka zapaluje čtvrtou adventní nedělí, a na Štědrý večer se zapaluje svíce pátá.

Štědrý den byl zcela výjimečný a patřil k nejvýznamnějším svátkům v roce. Původní oslavu zimního slunovratu silně přebila křesťanská oslava zrození Ježíše Krista – světla, které předčilo i zář Slunce, boha, jemuž se po staletí klaněla většina starověkého světa. Dnešní

podoba Vánoc je spojením tradic křesťanských, pohanských a lidových – je to oslava návratu světla, ať už toho slunečního nebo světla ve smyslu Spasitele (Langhammerová, 2007, s. 112).

Vánoční stromeček je v Čechách tradice poměrně novodobá. Historické prameny se zde značně rozcházejí, některé hovoří o století 14., jiné až o roce 1812, kdy se stromek prvně objevil v rodině ředitele Stavovského divadla (Honzíková, 2006, s. 94). Za starší zvyk se považuje stavění jesliček, ty se údajně na našem území objevily v 16. Století. Betlémy a vánoční hry s tematikou narození Ježíška se přenesly do domácností v 18. Století, kdy byly pro nelibost církve vytlačeny z kostelů (Kociánová, 1999, s. 86).

Oběd měl postní ráz, kdo se zdržel masa po celý den, mohl vidět zlaté prasátko. Celý tento den směřoval k nejzásadnějšímu bodu, kterým byla Štědrovečerní večeře. Aby se o následující sklizni hojně urodilo, pokládalo se na stůl ode všech dostupných druhů plodin. O půlnoci se chodívalo do kostela na půlnoční mši (Honzíková, 2006, s. 94).

Masopust

Podobně jako Velikonoce, které odvisejí od lunárního kalendáře, je i masopust pohyblivým svátkem. Jeho trvání závisí na prvním jarním úplňku – přesně 6 neděl před ním masopust začíná, v období mezi Vánoce a Popeleční středou. Konkrétně je to období od 1. února do 7. března. Masopust byl většinou spojován se zabijačkou. Mělo to několik důvodů – před dobou dlouhého půstu bylo třeba si udělat dobré tělesné zásoby a zároveň to byl způsob, jak se zbavit dobytka, který by jinak bylo třeba celou zimu zbytečně krmit (Honzíková, 2006, s. 97; Langhammerová, 2007, s. 118).

Vrcholné období Masopustu začíná **čtvrtekem, tzv. tučným**, před masopustní nedělí, kdy se koná výše zmíněná zabijačka. O **masopustní neděli** bylo zvykem jít na ranní mši do kostela a poté poobědvat masitý pokrm - maso nesmělo v tento den chybět ani v nejchudších rodinách. Odpoledne se zpravidla odcházelo do hospody na tancovačku (Honzíková, 2006, s. 97). Vlastním zakončením celého období je **masopustní úterý**, které se dle regionu nazývá různými způsoby – ostatky, končiny, či fašank. O masopustním úterku se konají občůzky masek s přesným pořadím událostí, zakončené zpravidla tancovačkou

(Langhammerová, 2007, s. 118). Po masopustním úterý následuje **Popeleční středa** a s ní předvelikonoční období čtyřiceti denního půstu. Šest následujících postních neděl do Velikonoc má své konkrétní názvy. První postní neděle se nazývá **Pučálka** nebo také Černá, druhá neděle je **Pražná**, poté následují **Kýchyná, Družebná, Smrtná** a poslední, šestá je **Květná** neděle (Langhammerová 2007, s. 18-23).

3.4.3 Jaro

Příchod jara a rašení zeleně bylo pro zemědělce příslibem budoucí úrody, přinášelo s sebou nadšení a doslova probuzení po šedém a blátivém období přelomu zimy a jara. Zároveň to byl signál pro započnutí prvních zemědělských prací a nástup do intenzivního pracovního tempa, které mělo trvání až do konce sklizně, tedy do přelomu léta a podzimu, kdy se se vší parádou odvezla poslední fůra obilí a konec sklizně se o dožínkových slavnostech řádně oslavil.

S netrpělivostí se očekávala také první pastva dobytka, pro který bylo často ke konci zimy málo zásob krmiva. Langhammerová (2007, s. 9) popisuje, že dobytek se o prvním výhonu na pastvu, podobně jako lidé o velikonočním pondělí, poléval vodou nebo vyšlehal proutkem, čímž mu měla být předána životodárná síla jarní země (Langhammerová 2007, s. 9-10).

Velikonoce

Velikonoce se od starověku stanovují podle lunárního kalendáře, který není kompatibilní s naším běžným kalendářem, který je ve své podstatě sluneční. První jarní úplňk, tedy první úplňk po jarní rovnodennosti udává termín Velikonoc - 1. neděle po 1. jarním úplňku je nedělí velikonoční, neboli Božím hodem velikonočním. Šest týdnů před ní je neděle postní, která zakončuje Masopust a započíná období šestitýdenního půstu od masa, který končí právě Velikonoční nedělí (Langhammerová 2007, s. 23).

Pašijový týden

Poslední týden před Velikonocemi se nazývá Svatý nebo též Pašijový, podle latinského slova pašije – utrpení, myšleno je tím utrpení Kristovo. V tomto týdnu se ještě intenzivněji, než

v týdnech předešlých prolíná křesťanská kultura s kulturou lidovou (Honzíková 2006, s. 98).

Pašijový týden začíná poslední nedělí před Velikonocemi, tzv. **nedělí Květnou**, zvanou též Palmovou. V tuto neděli se slaví Kristův příjezd na oslátku do Jeruzaléma. Palmy, kterými byl vítán, byly v té době považovány za symbol vítězů. V našich zeměpisných podmínkách jsou nahrazeny narašenými větvíčkami vrby a dalších rostlin, které do té doby, dle aktuálního počasí, stihnou propuknout v život (Langhammerová 2007, 24).

Modré pondělí a **Šedivé úterý** jsou v podstatě všední dny, které nenesou další speciální význam (Honzíková 2006, s. 99).

Škaredá středa podle Honzíkové (2006, s. 99), stejně tak podle Langhammerové (2008, s. 26) má svůj název odvozený od „škaredění“, mračení se – je to den, kdy se na sebe lidé nemají mračit, aby jim toto nezůstalo po celý rok. V tento den byl údajně Kristus zrazen Jidášem. Tato středa je též nazývána Sazometná (Vasková, 2004, s. 15), protože to byl den, kdy se vymetaly komíny a hospodyně prováděly velký úklid.

Zelený čtvrtek se dlouho považoval za „Zelený“, kvůli spojitosti se zelenou barvou jara – typickou pro svěží jarní rostliny a byliny, z nichž se v tento den tradičně připravovaly pokrmy. Pravděpodobné ale je, že název „Zelený“ byl odvozen z chybného překladu německého slova „grien“ - naříkat, které zní podobně jako „grünen“ – zelený. Tento čtvrtek by tedy správně měl být nazýván spíše „Čtvrtek nářků“. Je to den Poslední večeře Krista s apoštoly, kde označil Jidáše za zrádce a později byl v getsemanské zahradě vydán vojákům a velekněžím (Langhammerová 2007, s. 26-31).

Velký pátek je jakožto den ukřižování Páně nejvýznamnějším dnem celých Velikonoc, doprovázený přísným půstem, klidem a rozjímáním, spolu s účastí na bohoslužbách a přijímáním Těla Páně. Podle Bible se během křižování Krista odehrávaly různé magické jevy spojené s činností přírodních živlů, otevíráním země a hrobů. V tuto noc se proto někteří lidé vydávali hledat místa, kde se země otevřela a vydala své poklady (Langhammerová 2007, s. 31-32).

Bílá sobota, jejíž název je odvozen od křtu vodou a bílého roucha, které se tradičně pro křest

obléká, je posledním postním dnem. V tento den se také svěťí voda pro celoroční liturgické účely. O bílé sobotě se tradičně peče chléb a nádivka – pokrm z masa a mladých kopřiv (Honzíková, 2006, s. 99).

Podobně se světil i oheň, který se nejprve uhasínal, aby se mohl znovu vykřesat. Tento nově vykřesaný oheň, který byl symbolem zmrtvýchvstání, hospodyně přinášely zpět do domácnosti, kde s ním zapálily ve vymetených kamnech (Vasková 2004, s. 16).

Neděle velikonoční nazývána též **Boží hod velikonoční** je dnem bohoslužeb, kterým se trefně říká slavnosti Vzkříšení. Součástí této slavnosti bývá průvod věřících kolem kostela. Lidé si pro tuto slavnost často oblékají nové oblečení (Langhammerová, 2007, s. 32-35).

V tento den se také svěťí beránek, vejce, mazanec, víno či chléb (Honzíková, 2006, s. 99).

Velikonoční pondělí – přichází po vážných dnech jako projev tradičního veselí. Pojmem pomlázka se označuje jednak kolední předmět ze spletených vrbových prutů, ale i celá koleda, popř. celé pondělí a někde dokonce celé období Velikonoc (Langhammerová, 2007, s. 36-37).

V této kapitole se budeme blíže zabývat **pomlázkou** ve smyslu koledního předmětu. Čerstvý, zelený prut, vyrašený ze země jako Boží zázrak. V různých krajích se pro pomlázku ustálila různá pojmenování - pamihoda, korbáč, žila, tatar, prut. Všechny označují podobný předmět, nutný k pomlazení dívek a žen ale např. i dobytka. Šlehnutí – rychlý, letmý dotyk je nejjednodušší a nejrychlejší způsob, jak předat onu životodárnou sílu. V očích ostatních národů je toto považováno za poměrně barbarský a nepochopitelný zvyk. O to více, že dívky se nechávají vyšlehat dobrovolně (Langhammerová, 2017, s. 151).

Pomlázku pleteme nejčastěji z osmi, šesti nebo devíti prutů. Jsou ale i kraje, kde si vystačí s pomlázkou ze třech, ba dokonce s jediným silným prutem. Nejoblíbenější jsou pruty vrby košíkářské. Lze ale plést ze všech druhů vrb případně výhonů jiných stromů – např. jabloňových vlků. Dnes zdobíme pomlázku pentlemi nebo krepovými fáborky ještě před koledou, ale dříve chlapci začínali koledu s pomlázkou nezdobenou a za vyšlehání kromě malovaného vajíčka získávali právě barevnou mašli, kterou následně přivázali na pomlázku

a každý tak mohl na první pohled vidět, jak byl který chlapec při koledě úspěšný (Langhammerová, 2017, s. 153).

Z výše uvedeného vyplývá, že pletení pomlázky je aktivita jako stvořená pro Praktické činnosti na prvním stupni ZŠ. Diferenciace náročnosti přirozeně vychází z regionálních odlišností způsobu pletení a množství používaných prutů. Pomlázku proto mohou zvládnout různě zruční žáci všech ročníků.

Kraslice

Vajíčka, ať už čistá nebo malovaná, jsou již od nepaměti symbolem jara, symbolem obrozeného života. Kraslice, jak pojmenováváme právě vajíčka malovaná, mají svůj název odvozen ze staročeského slova krásný – červený. Jak uvádí Langhammerová (2017, s. 163), byla právě červená barva při malování vajec a prázdných skořápek barvou dominantní, což platí u tradičních kraslic více či méně dodnes.

Technika, vzory i barvy, které se užívaly, jsou odlišeny hlavně regionálně. Některé techniky jsou užívány v podstatě na celém našem území, liší se použitými barvami a vzory, které se dědí z generace na generaci (vosková batika, voskový reliéf nebo vyškrabávání). Jiné techniky jsou naopak typické jen pro některé regiony, či mikroregiony (slámové kraslice, zdobení sítinou nebo leptání zelovou vodou). Braňová (1996, s. 13) považuje za etnograficky čisté výrobky lidového umění kraslice zdobené následujícími technikami:

voskovou batikou; voskovým reliéfem; intarzovaná slámou (Haná); leptaná zelovou vodou (zelová) nebo kyselinou (Ostrožská Nová Ves); okutá; odrátovaná; zdobená jezerní sítinou (Litoměřicko, Hodonínsko, Trenčansko, Topolčansko); vyškrabávaná.

Před samotným zdobením je třeba vajíčka opatrně vyfouknout. V širším dně vajíčka vyvrtáme špendlíkem, nožem, nůžkami nebo jehlovým pilníkem malý otvor, v opačné straně vejce uděláme díрку o něco větší. V ideálním případě vytáhneme pinzetou blanku a delším ostrým předmětem narušíme kompaktnost žloutku. Potom opatrně foukáme do menšího otvoru, dokud celý obsah nevyteče. Vejce je poté dobré ještě vypláchnout vodou a nechat dobře vyschnout. Při zdobení se otvory zavíčkují voskem nebo zalepí slámou či sítinou, aby

nekazily celkový dojem. Na rozdíl od původního záměru, kterým byla a primárně stále je odměna koledníků za pomlazení, jsou dnes malovaná vajíčka z některých mikroregionů prodávána v průběhu celého roku jako upomínkový předmět, a to i v zahraničí (Brahová, 1996, s 13-25).

Pro účely této práce byla vybrána technika barvení cibulovými slupkami, která je později popsána v rámci praktické části. Stejně dobře lze s prvostupňovými žáky aplikovat např. techniku voskové batiky nebo zdobení jezerní sítinou.

3.4.4 Léto

Počátek léta byl dán letním slunovratem (21. 6.) – nejdelším dnem a zároveň nejkratší nocí v celém roce. Oslavovala se moc slunce, země a celé nastávající období léta a úrody. Tančilo se u „svatojánských ohňů“, trhaly se byliny a koření, jimž byla připisována zvláštní síla - zvláště těm „svatojánským“, trhaným 23. 6. - v předvečer svátku sv. Jana (24. 6.). Byl to čas senosečí, polních a hospodářských prací a lidového léčitelství. K tomuto období se právě kvůli množství práce váže méně oslav a obřadů - letní Poutě (Prokopská, Anenská, Mariánská) byly přímo propojeny s církevním kalendářem (Kociánová, 2001, s. 69).

„Kořeníčko, koření,
vod Boha si stvořený,
tebe nesmí slunce rušit,
ty se musíš v stínu sušit,
ha já musím pytel hušit,
co v ňom bureš zavřený.“

Z Chodska

(Kociánová, 2001, s. 71)

Sezónní plodiny a jejich zpracování jsou pro předmět Praktické činnosti hůře využitelné. Je to dáno obdobím, kdy většina plodin dozrává, zatímco děti mají prázdniny. Přesto lze z kraje léta, před prázdninami nebo naopak po nich, ze začátku podzimu některé náměty z této oblasti se žáky zpracovat. Kromě lisování ovocného moštu, jehož postup je podrobně popsán v praktické části, lze se žáky sít, sázet, sbírat, lisovat nebo sušit byliny, trhat luční květiny, vázat z nich kytice nebo třeba plést věnečky.

Byliny

Důkazy o léčení pomocí rostlin jsou známé z Dálného východu z období asi 2000 let př. n. l. Nejstarší dochovaný herbář se našel v Číně a je z období 2700 let př. n. l. V Čechách se zachovaly herbáře z mnohem pozdějších dob – nejstarší je z roku 1517.

Byliny se pro léčivé účely někdy používaly přímo čerstvé, častěji se ale před požitím upravovaly. Luhovaly se ve vodě, v octě nebo oleji nebo se z nich vařily odvary a všelijaké masti. Značně se užívalo také bylin sušených. Ty se sbíraly nejlépe za plného slunečního světla, ale sušily se naopak ve stínu, buď volně rozložené, nebo svázané v kyticích a zavěšené stonky vzhůru. Některé druhy bylin se takto svázané věšely do obytných místností jednak pro svou vůni, jednak jako odpuzovače hmyzu (Kociánová, 2001, s. 70).

Zpracování ovoce a zeleniny

Během léta bylo také třeba zpracovat velké množství úrody v podobě sezónního ovoce a zeleniny. Na našem území se tradičně pěstovaly jabloně, hrušně, třešně, švestky a v teplejších regionech také meruňky (Becha, 2013, s. 7). Také se zpracovávalo drobnější bobulové ovoce (jahody, borůvky, rybíz, angrešt) a velké množství zeleniny.

Mezi nejstarší druhy pěstované na našem území patří křen, zelí, cibule, česnek, okurky, chřest, mrkev nebo petržel. Významné bylo také pěstování luštěnin (hrách, vikev) (Kovačková, 2010, s. 11-12).

K tradičním a také nejstarším postupům konzervace patřilo sušení, uzení, zahušťování či kvašení. Později (v polovině 18. st.) se začalo využívat jednak tepelné sterilace, jednak chlazení, resp. mražení potravin (poč. 19. století) (Dobiáš, 2004, s. 4-7).

3.5 Výběr lidových řemeslných technik

V kapitole věnované lidovým řemeslům je předložen stručný přehled řemeslných technik sestavený na základě zpracovávaných materiálů. Jedná se hlavně o ty materiály, které se v rámci Praktických činností ve výuce běžně používají a jsou snadno dostupné. Pro úplnost souboru jsou okrajově zařazeny i některé materiály, se kterými se ve výuce setkáváme vzácně (např. sklo). Podrobněji jsou popsány ty technologie, jejichž pochopení bylo podmíněné pro kvalitní zpracování praktických námětů.

3.5.1 Zpracování dřeva

Řezbářství

Lidové řezbářství bylo historicky tvorbou samouků prostého lidu. Vytvářeli většinou prakticky použitelné, leč zdobné předměty do domácnosti nebo výrobky figurálního charakteru, jako např. hračky, které vyráběli především pro rodinu nebo sousedy. Mezi základní výrobky můžeme zařadit dlabané nádoby, pastýřské hole, dětské hračky nebo sošky s náboženskými motivy. Na rozdíl od řezbářů – profesionálů, si lidové řezbáře vystačili s kapesním nožem a s místními druhy dřev. Typická byla také absence dílny nebo zařízení na upevnění dřeva (Motyčka, 2010, s. 37).

3.5.2 Zpracování kovu

Kovářství

Mezi typicky vesnická řemesla patřilo i kovářství. Kováři byli buď najímání obcí a pracovali v obecní kovárně, která byla často umístěna na návsi nebo měli kovárnu vlastní, ale ani ta většinou nebyla součástí jejich obydlí. Jednalo se zpravidla o samostatně stojící dílnu. Vondruškovi (2014) uvádí, že kvůli obavě z požáru byly postupem času i obecní kovárny vytěsněny na okraj vesnice nebo byly naopak přímo spojeny s hasičskou zbrojnicí.

Hlavní náplní práce vesnického kováře byla výroba podkov a podkovávání koní, které se provádělo v části kovárny s otevřeným stropem, tzv. podsíni. Kovář si podkovu v dílně připravil a v otevřené části dílny ji pak upevnil na kopyto.

Dále to byla výroba hřebíků, háků, podkov a dalšího drobného hospodářského nářadí a náčiní. Velkou část práce také zabíraly opravy jednoduchých strojů, jakými byly např. radlice pluhů pro orání. Radlice se časem obušovala a její ostří se tak postupně zmenšovalo. Kováři takovou radlici nastavili novým kusem železa, čímž, k radosti hospodáře, významně prodloužili její životnost (Vondruškovi 2014, s. 172).

Výrobky měly většinou jednoduché tvary, zdobení se používalo zřídka. S uměleckým kovářstvím se setkáváme např. u některých druhů kuchyňského náčiní, u pantů truhel, skříní a dveří, u hřbitovních mříží nebo kašen (Klíč, ©2001).

Drátenictví

Drát provází lidstvo pro své široké využití již od doby bronzové. Nejstarší nálezy na našem území se datují 1900 let př. n. l. Jednalo se hlavně o dekorační předměty a šperky určené nejbohatším členům společnosti. Zdobily se jeho pomocí také zbraně (Vondrušková, 2002, s. 11).

Drátenictví jako řemeslo má svůj původ na Slovensku, odkud se postupně rozšířilo do celé Evropy a později i za oceán (Muzeum Litoměřice, 2013).

Později se užití drátu rozšířilo od zdobného spíše k praktickému. Jeho pomocí se např. spravovaly hliněné nádoby, které se stahovaly pomocí drátěné sítě nebo se drátem zpevňovaly i preventivně. Této technice se říká heftování. Dle Vondruškové (2002, s. 13) nahradilo heftování původní techniku zpevňování keramiky pomocí konopného provazu, který nebyl tak trvanlivý a ve vlhku se povoloval.

3.5.3 Zpracování kůže

Kůže je surovina, která provází lidstvo od počátku jeho existence. Je takřka nenahraditelná a pro své vynikající vlastnosti nabízí široké možnosti praktického uplatnění. Neopracovaná kůže v lepším případě uschne, v horším případě se rychle zkazí. Proto lidé od pradávna hledali způsoby, jak kůži upravit, aby byla trvanlivá a zároveň si zachovala své vlastnosti. Nejprimitivnějším způsobem bylo mechanické změkčování kůže, které ale ne vždy samo o sobě stačilo. Proto se později začalo vyčiňovat tukem a kouřem. První nálezy dochovaných

kůží na našem území jsou z 9. století n. l. Tyto kůže byly vyčiněny louhem a tříslem. V 10. - 12. století začalo zpracování kůže vyžadovat specializaci, a tak se postupně vydělilo koželužství, obuvnictví, brašnářství, řemenářství, rukavičkářství, kožešnictví a výroba bičů (Floriánová, 2005, s. 7-15).

3.5.4 Zpracování modelovacích hmot

Hrnčířství

Nelze přesně určit, kdy vznikla první keramická nádoba, ale s jistotou lze říci, že zpracování hlíny má přímou souvislost s objevením ohně, který je nezbytnou podmínkou pro vytvrzení keramiky. Hlavní historická centra zpracování keramiky se podle Chavarria (1999, s. 10-24) nacházela v Mezopotámii, Egyptě, Řecku, Římě, Arábii, Číně a Japonsku. V každém z daných míst se zpracování keramické hlíny lišilo jak technologií výroby, tak způsobem zdobení.

Pro výrobu keramiky se používá hlína, která se buď těží přímo v místě vzniku (primární hlína) nebo v místě, kam byla přenesena za pomoci větru, vody a pohybů země (hlína sekundární), jak uvádí Rodwellová (2003, s. 10). Hlavní složkou této hlíny je živec.

První dochované hrnčířské pece na území Čech jsou až z přelomu 12. a 13. století n. l., na druhou stranu první nálezy pálené keramiky na našem území sahají do historie vzdálenější, než nejstarší nálezy např. z oblastí Mezopotámie. Soška Věstonické Venuše nalezená v Dolních Věstonicích na Moravě je považována za nejstarší nález pálené keramiky na světě a je datována do období 29 000–25 000 let př. n. l (Wikipedia, 2019).

Souvislá keramická tradice začíná v Čechách s příchodem Slovanů (6. stol. n. l.) a na přelomu 10. - 11. století se hrnčířství, díky hrnčířskému kruhu, stává specializovanou řemeslnou výrobou.

Voskařství

Včelí vosk měl mezi ostatními surovinami odjakživa zvláštní postavení. Byl opředen řadou mýtů a pověr, měl bohatou symboliku, a proto byl spojován především s náboženskými a magickými úkony. Historie zpracování a využití včelího vosku sahá pravděpodobně až do

pravěku, kdy se ale jednalo pouze o vybírání surovin (medu i vosku) z náhodně nalezených opuštěných hnízd divokých včel. Za první chovatele včel můžeme považovat Egyptány, kteří již ve 4. tisíciletí př. n. l. chovali včelstva v hliněných nádobách (Blažková, 2006, s. 13).

Chov včel na území Čech a Moravy je písemně doložen přibližně od 9. - 10. století. Jednalo se ale pouze o získání vosku jakožto suroviny a jejího dalšího prodeje. Až ve 14. století, kdy zde začala být známá metoda bělení vosku, se na našem území i dále zpracovával, a to hlavně do podoby svíček či voskových obětín – drobných odlévaných předmětů a figurek. Až do 15. století n. l. byly ale voskové svíčky výsadou církve a šlechty a v běžných domácnostech byly spíše vzácností. K osvětlování prostor byly hlavně na vesnicích, ale částečně i ve městech využívány spíše různé kahánky a louče – svíčka měla význam zvláštní, a to i pro ekonomicky a sociálně vyšší vrstvy obyvatelstva a páčila se jen při významných rodinných událostech nebo jako ochranný prostředek. I ve šlechtickém prostředí se pro osvětlení často užívalo spíše svíček lojových, které ale hořely oproti voskovým rychleji, více kouřily a byly nepříjemně cítit (Blažková, 2006, s. 15-17).

V období renesance se vosku hojně užívalo i pro umělecké účely – k vytváření různých plastik a modelů či drobných dekorativních a upomínkových předmětů. Na počátku 19. století se vedle voskových a lojových svící začínají objevovat též svíce stearinové, později i svíčky parafinové. Po zkonstruování prvního kontinuálně pracujícího odlévacího stroje se kvůli přechodu na sériovou strojovou produkci započal postupný zánik malovýrobních tradičních dílen. I přesto se díky zvláštním podmínkám některých regionů voskařské řemeslo udrželo v podstatě dodnes (Blažková, 2006, s. 19).

Toto tradiční řemeslo bylo žákům zprostředkováno skrze jeden z didaktických námětů, při jehož realizaci měli možnost vyzkoušet si vytvořit jednoduchou svíčku ze včelích voskových mezistěn.

3.5.5 Zpracování papíru

Původní technologie výroby papíru je zcela odlišná od té dnešní. Starověcí Egypťané používali pro jeho výrobu bažinatou rostlinu šachor, kterou řezali na tenké proužky. Ty se proplétaly, lisovaly a vyhlazovaly. Latinský název této rostliny, kterou možná známe jako

pokojevou květinu - Cyperus papyrus, dal základ pro název papíru, jaký známe dnes (Fixl, Vondrušková 2007, s. 4).

Již kolem počátku našeho letopočtu začali v Číně vyrábět papír novější metodou - tedy z rozdrcených rostlinných vláken, která se mísila s vodou a ze vzniklé kaše se následně papír lisoval. Do Evropy se dostal až o tisíc let později, do Čech až přibližně v 15. století. Evropský způsob výroby papíru spočíval zpočátku hlavně v recyklaci starých hadrů z konopí, lnu nebo bavlny, současně se experimentovalo s dalšími materiály, mezi které patřilo dřevo nebo sláma (Mezi stromy, ©2020).

Vynález buničiny v 19. století přinesl zásadní zlom v papírenské výrobě, protože definitivně vyřešil otázku materiálu (Fixl, Vondrušková, 2007, s. 5).

3.5.6 Zpracování pletiv

Košikářství

Jedním z nejstarších řemesel na světě je košíkářství, jehož historie sahá až do starověkého Egypta. Výrobní techniky se předávaly z generace na generaci. Vzhledem k tomu, že v tomto oboru je nutné zachovat ruční výrobu, protože nelze efektivně zmechanizovat, je jeho současná podoba téměř totožná s podobou původní (Marková, 2005, s. 13).

K pletení košů se používaly nejrůznější materiály. Na území Čech a Moravy bylo a dodnes zůstává nejoblíbenějším proutím z vrby košíkářské. Dále se pletlo z dřevěných lubů nebo listů orobince (Vasková, 2004, s. 10).

Zpracování slámy

Sláma byla při pěstování obilí vedlejším, ale mnohostranně využitelným materiálem. Proto si slámy zemědělec považoval a nikdy s ní neplýtval. Všude tam, kde byly k pěstování chlebového obilí (žita – rži) vhodné podmínky, se v hospodářství sláma hojně a víceúčelově užívala. Od krmiva pro dobytek a jeho podestýlku, přes stavební izolace, vystýlání bot nebo matrací (strožoků), přes slaměné rohože, nádoby a ošatky k uchovávání potravin, až po zhotovování obřadních artefaktů – zvyklostních masek (např. slaměné smrtky – Moreny),

dekorovaných kraslic, vánočních ozdob, dožínkových věnců apod. V oblastech s málo úrodnou půdou hrála domácí výroba slaměných předmětů důležitou roli jako jeden ze zdrojů obživy. S postupným ekonomickým rozvojem a nástupem nových materiálů se ale stala výroba slaměných předmětů spíše okrajovou záležitostí (Pavlišťík, 2005, s. 210-212).

Pro výrobu dekorativních předmětů byla sláma využita i v praktické části této práce. Se žáky 1. – 5. ročníku byly zpracovány dva náměty, ve kterých hrála sláma klíčovou roli, a to sice dožínkový věnec a vánoční řetěz.

3.5.7 Zpracování skla

Sklářství

První nálezy skleněných výrobků na našem území sahají až do doby Keltů. Pravděpodobně se ale jednalo o dovážené sklo, protože záznamy o znalosti sklářského řemesla pocházejí až z 12. století n. l. Naše nejstarší sklárny se nacházejí v Lužických, Krušných a Orlických horách, dále v Krkonoších, na Šumavě nebo v Jablonci (Vondruška, 2002, s. 15).

Pro výrobu skla byl důležitý dobrý přístup k vodě, dřevu, křemennému písku a dalším surovinám, které jsou pro výrobu skla nezbytné, jako např. soda, živec či vápenec.

Zdobení skla

Naši skláři se postupně vypracovali mezi světovou špičku. Na přelomu 17. a 18. století předčili i benátské sklo, které do té doby nemělo konkurenci.

Vynikali nejen v samotném zpracování skla, ale i v technikách jeho zdobení. Kromě malování skla pryskyřičnými nebo olejovými barvami či rytí do skla diamantovým hrotem, se jednalo o zatavování barevných tyčinek do skla čirého a později o techniky smaltování (Pachtová, 2012, s. 20).

3.5.8 Zpracování textilu

Tradiční textilní řemesla jsou v dnešní době kvůli průmyslové výrobě vytlačena na okraj zájmu. Nebývalo tomu tak vždy. Po mnohá staletí byla textilní výroba výhradně ruční

záležitostí. Jako většina dalších lidových řemesel se dnes ruční zpracování textilu udržuje hlavně díky úctě k tradici a nadšencům, pro které jsou tyto činnosti radostí, odpočinkem a zábavou. Historie výroby textilu začala přibližně před 8000 lety. Kolem roku 2000 př. n. l. dokázali Egypťané vyrábět potištěné hedvábí. Ze stejného období se dochovaly pleteniny nalezené v Peru. Zásadní zlom nastal v 18. století díky vynálezu „létajícího člunku“, což významně urychlilo práci na tkalcovském stavu. Dalším zásadním okamžikem bylo sestrojení prvního tkacího stavu roku 1875 (Na hranicích, 2018).

Výroba textilu probíhá ve třech základních krocích:

- 1) zpracování vláken (předení, plstění)
- 2) zpracování příze (pletení, tkaní, splétání, háčkování, paličkování, vyšívání, vázání koberců, drhání)
- 3) zpracování plošné textilie (šití, stehování, patchwork, modrotisk, batikování, malba na hedvábí) (Na hranicích, 2018)

Zpracování vlny

Ovčí vlna se zpracovávala od dob, kdy se z lovců stali chovatelé a pastevci dobytka a částečně tak nahradila kožešiny, pro které musela být zvířata zabíjena. Nejjednodušším způsobem jak vlnu zpracovávat je plstění, které je možné díky šupinaté struktuře jednotlivých vlněných vláken. Není k němu zapotřebí nic než voda, případně mýdlo.

Nejstarší dochované nálezy plstěných výrobků jsou z 5. století př. n. l. Jsou jimi textilie objevené v Pazyryku ve střední Asii. Právě v asijských národech má plstění velkou tradici a významnou roli dodnes, a to v podstatě v nezměněné podobě od té původní. Pro nomádské kočovné kmeny z Mongolska nebo Turkmenistánu je plstění běžnou součástí každodenního života a kultury. Jejich obydlí – jurta (mongolsky ger) je skládací dřevěná konstrukce pokrytá silnou vrstvou zplstěné vlny. Ovčí vlna má totiž výborné izolační vlastnosti, a to nejen tepelné, ale izoluje i proti dešti a větru. Kromě jurt se z plstěné vlny vyráběly a dodnes vyrábí koberce, klobouky, válenky i další druhy oděvu (Šilarová, 2013, s. 11).

4 PRAKTICKÁ ČÁST

Vytvoření praktických výukových námětů zaměřených na lidové tradice a lidová řemesla v této kapitole je jedním z hlavních cílů celé práce. Oproti původnímu záměru se zde setkáme pouze se zlomkem lidových řemesel popsaných v teoretické části. Většina námětů je zaměřena spíše na lidové zvyky a tradice. Realizace lidově-řemeslných námětů ve škole, kde výuka probíhala, se ukázala být velmi obtížná, protože škola nemá dostatečné technické zázemí. Řešením bylo buď zaměřit se na řemesla, ale opomenout tradiční materiály, nástroje a tradiční technologie nebo použít tradiční materiály, ale více než na řemesla se zaměřit na lidové tradice. Daly se např. využít košíkářské postupy pletení košíků, ale místo z proutí plést z papírových ruliček nebo naopak zachovat materiál, ale upustit od tradiční řemeslné technologie a místo koše uplést z proutí pomlázku. Nakonec bylo z větší části zpracováno téma lidových tradic, s využitím tradičních materiálů a postupů a byla usměrněna část řemeslná. Součástí každého námětu je fotodokumentace z realizace a následná reflexe.

4.1 DOŽÍNKOVÝ VĚNEC

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 2., 3.

Pomůcky:

slaměná podložka, různé druhy obilí (nadzemní část), makovice, kukuřičné klasy, čerstvé luční kvítí, sušené luční kvítí, stuhy, vázací drát, provázek, štípací kleště, zahradnické nůžky, nůžky na papír

Cíle hodiny:

Kognitivní cíle:

- a) **poznatky o vlastnostech použitých materiálů:** suchá sláma se obtížně stříhá, ale snadno se láme v kolínku; při lámání mimo kolínko se sláma třepí
- b) **poznatky vyplývající z technologického postupu:** sláma po namočení změkne a lze poté snadno stříhat i mimo kolínka, stačí zpravidla 1 hodina ve vlažné vodě; kompaktnost věnce závisí na síle utahování drátu
- c) **poznatky o nástrojích, nářadí, pomůckách:** suchou slámu lze stříhat zahradnickými nůžkami; namočenou slámu lze snadno stříhat i nůžkami na papír
- d) **technická terminologie:** slaměná podložka, vázací drát, zahradnické nůžky, štípací kleště, liščí smyčka
- e) **poznatky vyplývající z bezpečnosti a hygieny:** riziko úrazu při práci s nůžkami, drátem a kleštěmi; prevence: důkladné vysvětlení postupu práce; 1. pomoc při krvácení

Psychomotorické cíle:

- a) **osvojení si celého systému technologických kroků:** při výrobě věnce
- b) **osvojení si a rozvoj dílčích psychomotorických cílů:** odhad vhodné délky stébel slámy; stříhání slámy, odhad vhodné délky drátu; štípání drátu; vázání stébel do svazečků; přidržování svazečků na podložce; obmotávání svazečků drátem; odhad délky provázku; stříhání provázku
- c) **osvojení a rozvoj specifických psychomotorických oblastí:** jemná motorika

Afektivní cíle:

- a) **ekologie:** použití přírodních, snadno dostupných a v přírodě rozložitelných materiálů; znovupoužití slaměných podložek a vázacího drátu

- b) **estetika:** volba přírodnin a jejich barevných kombinací
- c) **ekonomika:** úsporné nakládání s drátem; výhodné uspořádání pracovního místa; znovupoužití slaměných podložek a vázacího drátu
- d) **sociální rozvoj:** spolupráce žáků při všech náročných operacích
- e) **osobnostní rozvoj:** ocenění: správný oděv, uspořádání pracovního místa, preventivní chování při stříhání, význam slavnosti dožínek; rozvoj postojů: pečlivost, pracovní vytrvalost, trpělivost, ocenění práce druhých
- g) **předmětový rozvoj:** zdůraznění potřeby zvýšení technické gramotnosti a technického myšlení

Klíčové kompetence:

kompetence k učení

- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti

kompetence k řešení problémů

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností
- využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému
- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při

řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů

kompetence komunikativní

- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje

kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty

kompetence občanské

- rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka
- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost

kompetence pracovní

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky

- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot (RVP ZV, 2017, s. 10-13)

Problémové úkoly: žáci dostanou k dispozici suchou i namočenou slámu, vyzkouší si se kterou slámou se jim lépe pracuje

Kritéria hodnocení:

zvládnutí technické terminologie; zvládnutí technologického postupu; dodržení bezpečnosti a hygieny práce; kreativita ve volbě a kombinaci materiálu; estetický vzhled finálního výrobku; ekonomické nakládání s materiálem; výhodné uspořádání pracovního místa; pečlivost provedení; samostatnost při práci; dokončení úkolu v termínu; spolupráce při práci ve dvojicích; znalost významu dožínek

Úkoly pro diferenciaci:

většina by měla zvládnout ve dvojicích připevnit svazečky obilí na podložku; samostatně uvázat liščí smyčku; ozdobit věnec stuhami

někteří by mohli: zvládnout celý postup samostatně; vyrobit papírovou květinu a věnec s ní dozdobit

Vyučovací metody:

demonstrace, instruktáž, pozorování, napodobování, praktické činnosti

Formy výuky:

samostatná práce, práce ve dvojicích

Motivace:

Povídáme si s dětmi o dožínkách – o jejich historickém původu a účelu, o významu samotného slova „dožínky“, a o jejich smyslu v dnešní době.

Pracovní postup:

Nejprve si připravíme svazečky obilí, květin, makovic a dalších přírodnin. Usnadní nám to následné připevnění materiálu k podložce. Na jednu menší podložku jich bude potřeba asi 15. Obilí nastříháme na stejnou délku – klas + cca 10 cm stéblo. Každých pět až deset takových kousků omotáme krátkým kouskem drátku a vytvoříme tak svazek.

Obr. č. 1: Připevnění prvních svazků obilí k podložce (archiv autorky)

Tyto svazečky poté přikládáme ke slaměné podložce stále ve stejném směru a omotáváme drátem vždy tak, aby klasy druhého svazečku překrývaly stébla toho předchozího. Pokračujeme, dokud nezaplníme celý věnec. Můžeme použít samotné obilí nebo svazky obilí, makovic, či květin různě střídat.

Obr. č. 2: Přidržení materiálu k podložce jednou rukou a omotávání drátu druhou rukou
(archiv autorky)

Věnečky můžeme obohatit např. o menší klasy kukuřice, barevné stuhy, popř. drobné ozdoby z papíru.

Obr. č. 3: Dodatečné zdobení makovicemi (archiv autorky)

Pokud chceme věnečky pověsit např. na dveře, připevníme na závěr provázek nebo stuhu pomocí liščí smyčky.

Obr. č. 4: Hotové věnečky (archiv autorky)

Reflexe:

Děti se s termínem „dožínky“ setkaly poprvé. Část třídy se rozhodla pracovat ve dvojicích, ostatní chtěli zvládnout úkol samostatně. Všichni se rozhodli pro kombinaci obilí a květin, nikdo si nevybral čistě obilný věnec.

Nejtěžší částí úkolu se zdálo být připevňování materiálu drátem k podložce. Děti buď použily drátu přiměřené množství, ale utahovaly ho slabě a věnec poté nebyl kompaktní nebo použily velké množství drátu, každý svazek přírodnin obtočily několikrát dokola, ale potom jim věnec držel pěkně pohromadě. Pokud drát na lícové straně věnce nerušil, nechala jsem děti, aby nakládaly s drátem dle svých schopností. V jednom případě bylo drátu opravdu příliš mnoho a vyčuhoval i na lícové straně, ale nakonec se podařilo dozdobit věnec tak, že se drát zakryl a nebylo třeba celou práci předělávat.

Žádné z dětí se nerozhodlo dozdobit věneček papírovými ozdobami, nejspíš proto, že k dispozici byla poměrně pestrá paleta materiálu a věnečky byly velmi zdobné i bez papírových květin. Děti si věnečky odnesly domů, kde jimi ozdobily vstupní dveře. Na přelomu podzimu a zimy přinesly děti věnečky do školy zpět. Suché rostliny jsme odnesli na školní kompost a drát i slaměné podložky jsme uschovali do Vánoc, kdy jsme je znovu použili na věnce adventní.

4.2 JABLEČNÝ MOŠT

Tematický celek: Příprava pokrmů

Ročník: 1. – 5.

Pomůcky:

jablka, plastové vaničky, voda, ruční drtič na ovoce, dřevěná lať, ruční lis na ovoce, trychtýř, nůž, kuchyňské sítko, plechový hrnek, lahev na pití, velký hrnec nebo kýbl, gumové rukavice

Cíle hodiny:

Kognitivní cíle:

- a) poznatky o vlastnostech použitých materiálů:** pro tento účel můžeme použít padaná, otlučená jablka, ale nikdy nepoužíváme jablka nahnilá nebo plesnivá; jablka s malým obsahem vody nejsou na mošt vhodná - je z nich malý výnos a jejich drť se těžko lisuje a nadměrně ucpává lis; kyselina jablečná může vyvolávat alergii; jablečná drť na vzduchu rychle hnědne
- b) poznatky vyplývající z technologického postupu:** jablka před drcením zbavíme stopek, aby nebyl výsledný mošt hořký; rozkrájení jablek na poloviny nebo čtvrtky nám významně ulehčí námahu při jejich následném drcení; lis je vhodné plnit maximálně do poloviny, pro práci s plným lisem je potřeba dopomoc dospělé osoby
- c) poznatky o nástrojích, nářadí, pomůckách:** práce s drtičem a lisem na ovoce je fyzicky namáhavá; kovové součásti nářadí působením kyseliny jablečné rychle oxidují
- d) technická terminologie:** drtič na ovoce, lis na ovoce, trychtýř, jablečná drť
- e) poznatky vyplývající z bezpečnosti a hygieny:** riziko úrazu při práci s drtičem a lisem; prevence: důkladné vysvětlení postupu práce; drtič obsluhuje vždy jen jedna osoba; lis obsluhují maximálně dvě osoby naráz; 1. pomoc při krvácení; riziko podráždění kyselinou jablečnou; prevence: vhodný oděv a ochranné pomůcky; průběžné mytí rukou; 1. pomoc při podráždění pokožky

Psychomotorické cíle:

- a) osvojení si celého systému technologických kroků:** při výrobě jablečného moštu
- b) osvojení si a rozvoj dílčích psychomotorických cílů:**
- c) osvojení a rozvoj specifických psychomotorických oblastí:** hrubá motorika; jemná motorika

Afektivní cíle:

- a) **ekologie:** použití přírodních, snadno dostupných a v přírodě rozložitelných materiálů; využití zbytků pro další výrobu
- b) **ekonomika:** využití domácích a školních přebytků; využití zbytků pro další výrobu; výhodné uspořádání pracovního místa;
- c) **sociální rozvoj:** spolupráce žáků při všech náročných operacích
- d) **osobnostní rozvoj:** ocenění: správný oděv, uspořádání pracovního místa, preventivní chování při manipulaci s lisem, drtičem, nožem; rozvoj postojů: pečlivost, pracovní vytrvalost, trpělivost, ocenění práce druhých
- e) **předmětový rozvoj:** zdůraznění potřeby zvýšení technické gramotnosti a technického myšlení

Klíčové kompetence:

kompetence k učení

- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti

kompetence k řešení problémů

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností
- využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému

- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů

kompetence komunikativní

- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje

kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty

kompetence občanské

- rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka
- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost

kompetence pracovní

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená

pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky

- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot (RVP ZV, 2017, s. 10-13)

Problémové úkoly:

žáci si vyzkouší, jak chutná mošt, když se z jablek neodstraní stopky a jadřince a sami rozhodnou, zda vynaloží větší úsilí, aby jablka zbavili stopek nebo zda se spokojí s méně namáhavou variantou práce, ale méně chutným moštem

Kritéria hodnocení:

zvládnutí technické terminologie; zvládnutí technologického postupu; dodržení bezpečnosti a hygieny práce; ekonomické nakládání s materiálem; samostatnost při práci; dokončení úkolu v termínu; spolupráce při práci ve dvojicích a ve skupině; znalost teoretických poznatků zpracování ovoce

Úkoly pro diferenciaci:

většina by měla: zvládnout umýt a odstopkovat ovoce; pracovat s drtičem ovoce; přendávat jablečnou drť z vaničky do lisu

někteří by mohli: pracovat s lisem na ovoce

Vyučovací metody:

demonstrace, instruktáž, pozorování, napodobování, praktické činnosti

Formy výuky:

samostatná práce, práce ve dvojicích, skupinová práce

Motivace:

V rámci projektu Ovoce a zelenina, jehož součástí byl i tento námět, jsme s dětmi den před výrobou moštu navštívili ovocný sad v Borovanech, kde se děti seznámily s odrůdami ovocných stromů, které byly pro naše území typické a podmínky pro jejich pěstování tu byly a stále jsou příhodné. Také jsme se zde seznámily s nejběžnějšími chorobami a škůdci, kteří na ovocných stromech parazitují. S dětmi jsme si po exkurzi v těchto zahradách povídali o rozdílech ve zpracování ovoce v dřívějších dobách a v současnosti.

Pracovní postup:

Jablka nasypeme do vaničky s vodou a důkladně je omyjeme. Z vaničky je přendáme do kýble, zbavíme stopek a rozkrájíme na čtvrtiny. Čtvrtky jablek postupně házíme do drtiče a sledujeme, zda se stroj nezahluje, případně tempo zvolníme. Vzniklou drť necháváme padat do druhé, čisté vaničky, odkud ji postupně odebíráme pomocí kyblíků a přendáváme do lisu.

Obr. č. 5 a 6: Práce s drtičem (archiv autorky)

Osvědčilo se nám lis plnit maximálně do poloviny. Pro efektivní práci s plným lisem neměli žáci dostatek síly a byla nutná dopomoc dospělého. Když přestane z výlevky lisu vytékat šťáva, je drť maximálně vytěžená a v tu chvíli je třeba lis částečně rozebrat, drť vybrat a

naplnit lis drtí novou.

Obr. č. 7: Práce s lisem (archiv autorky)

Vylisovanou šťávu necháváme stékat přes hrubý cedník do čistého kbelíku, odkud sbíráme hrnkem pěnu tvořící se na povrchu. Takto nahrubo přecezenou šťávu zbavenou pěny přecedíme přes jemné sítko a s pomocí trychtýře rozléváme dětem do lahví nebo hrníčků.

Obr. č. 8: Hotový mošt (archiv autorky)

Odpadní jablečnou drť využijeme pro přípravu energetických tyčinek.

Obr. č. 9: Energetické tyčinky z jablečné drtě (archiv autorky)

Reflexe:

Do výše zmíněného projektu byla zapojená celá škola včetně MŠ. Proto jsme práci strávili celý školní den. Postupně se při práci vystřídaly všechny ročníky, každá třída dala dohromady přinesená jablka a vyrobila si tak svůj třídní mošt. Některé děti byly z tohoto postupu zklamané, představovaly si, že si každý vylisuje z vlastních jablek mošt jen pro sebe. Rychle ale pochopily, že by to bylo v daných podmínkách obtížně realizovatelné. Vyzkoušely si, jak náročné je rozebírat lis a samy viděly, že rozebírání lisu po každé malé dávce jablek by nebylo efektivní.

Děti se postavily k práci s vervou. Byly tak silně motivovány očekávaným výsledkem, že až na výjimky nebylo třeba je k práci povzbuzovat. Po první várce moštu jsme se rozhodli v rámci přípravných prací vykrajovat z jablek jadřince. Bylo to sice značné zdržení, ale odpadní drť se díky tomu dala následně využít pro výrobu energetických tyčinek, které děti následující den posvačily o velké přestávce. Drť by se dala zpracovat, i kdybychom v ní jadřince nechali, ale výsledek by nebyl tak chutný. Navíc absence jadřinců se projevila i na lepší chuti moštu, protože oproti první várce lisované s jadřinci, nebyl ani nepatrně hořký.

Z diskuse s dětmi vyplynulo, že některé z nich si doma s rodiči pravidelně mošt vyrábí nebo si ho nechávají vyrábět v moštárnách z vlastních jablek. Jiné děti vzpomínaly, jak vyráběli mošt jejich prarodiče, někteří žáci zmínili domácí kuchyňské odšťavňovače, ve kterých si

odšťavňují různé druhy ovoce i zeleniny během celého roku. Většina žáků byla překvapená, že pro naše předky nebylo konzervování ovoce koníčkem, ale výživovou nutností. Z debaty také vyplynulo, že pro děti je těžko představitelné, že by z ovoce během zimy byla dostupná např. jen jablka. Supermarkety se stálou nabídkou domácích i exotických druhů ovoce jsou pro ně samozřejmostí.

4.3 SVÍČKY Z VČELÍHO VOSKU

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 1.

Pomůcky:

voskové mezistěny (pláty z včelího vosku s reliéfem šestiúhelníků); bavlněný knot; podložka na lavici; ostrý nůž

Cíle hodiny:

Kognitivní cíle:

- a) **poznatky o vlastnostech použitých materiálů:** včelí vosk lepí; voskové pláty jsou při nižších teplotách tuhé a lámavé
- b) **poznatky vyplývající z technologického postupu:** voskové pláty můžeme lehce nahřát nad svíčkou nebo nad topením, aby se při práci nelámaly; plát rolujeme pomalu a utahujeme rovnoměrně, aby svíčka měla rovnou základnu a mohla sama stát
- c) **poznatky o nástrojích, nářadí, pomůckách:**
- d) **technická terminologie:** včelí vosk; voskové mezistěny; knot
- e) **poznatky vyplývající z bezpečnosti a hygieny:** vosk lze těžko odstranit z oblečení;

prevence: vhodný pracovní oděv; riziko poranění při práci s nožem; prevence: důkladné vysvětlení postupu práce; 1. pomoc při krvácení

Psychomotorické cíle:

- a) osvojení si celého systému technologických kroků:** při výrobě svíčky
- b) osvojení si a rozvoj dílčích psychomotorických cílů:** měření knotu, stříhání knotu; řezání voskového plátu; srovnání a upevnění knotu na okraj plátu; rolování plátu
- c) osvojení a rozvoj specifických psychomotorických oblastí:** jemná motorika

Afektivní cíle:

- a) ekologie:** použití přírodních, snadno dostupných a v přírodě rozložitelných materiálů;
- b) estetika:** rovnoměrné utahování plátu a pečlivé utahování
- c) ekonomika:** úsporné nakládání s materiálem; výhodné uspořádání pracovního místa
- d) sociální rozvoj:** spolupráce žáků při všech náročných operacích
- e) osobnostní rozvoj:** ocenění: správný oděv, uspořádání pracovního místa, preventivní chování při práci s voskem a nožem; význam Vánoc; rozvoj postojů: pečlivost, pracovní vytrvalost, trpělivost, ocenění práce druhých
- f) předmětový rozvoj:** zdůraznění potřeby zvýšení technické gramotnosti a technického myšlení

Klíčové kompetence:

kompetence k učení

- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti

kompetence k řešení problémů

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností
- využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému
- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů

kompetence komunikativní

- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje

kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce

- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty

kompetence občanské

- rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka
- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost

kompetence pracovní

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky
- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot (RVP ZV, 2017, s. 10-13)

Problémové úkoly:

žáci dostanou k dispozici studené i nahřáté voskové pláty; vyzkouší, který plát se roluje lépe

Kritéria hodnocení:

zvládnutí technické terminologie; zvládnutí technologického postupu; dodržení bezpečnosti a hygieny práce; estetický vzhled finálního výrobku; ekonomické nakládání s materiálem;

výhodné uspořádání pracovního místa; pečlivost provedení; samostatnost při práci; dokončení úkolu v termínu; znalost významu adventu

Úkoly pro diferenciaci:

většina by měla: zvládnout jednu svíčku z trojúhelníkového plátu;

někteří by mohli: samostatně plát úhlopříčně rozříznout; pomoci ostatním; vytvořit svíčku rovnou, z obdélníkového plátu

Vyučovací metody:

demonstrace, instruktáž, pozorování, napodobování, praktické činnosti

Formy výuky:

samostatná práce, práce ve dvojicích

Motivace:

Povídáme si s dětmi o Vánocích, o jejich významu a tradicích, které doma udržují. Také mluvíme o způsobu získávání včelího vosku, o jeho využití a o historii výroby svíček. Dětem ukáží hotové svíčky – jejich varianty a možnosti zdobení

Pracovní postup:

Obdélníkové voskové pláty nejprve úhlopříčně rozřízneme podél pravítka, z jednoho plátu tak vzniknou dva pravoúhlé trojúhelníky. Poté si pláty necháme lehce nahřát nad topením, mezitím si děti naměří knot – bude mít délku nejkratší strany trojúhelníku prodlouženou přibližně o dva cm, které necháme ze svíčky vyčnívat. Dětem ukáží, jak si plát na podložce srovnat a kam knot položit. Knot do plátu lehce zamáčkeme. Okraj plátu přes knot přehneme, přitlačíme a rolujeme. Pracujeme pomalu, svíčku při rolování lehce, ale pečlivě utahujeme. Pokud je výsledná svíčka křivá a nelze ji postavit samostatně, můžeme spodek svíčky zaříznout nožem do roviny. Svíčka se v některých případech dá částečně rozbalit a zarolovat znovu, ale hrozí, že se nám plát roztrhá. Zvláště, pokud je pevně utažená.

Obr. č. 10: Svíčka z trojúhelníkového plátu (archiv autorky)

Obr. č. 11: Zakončení svíčky z obdélníkového plátu (archiv autorky)

Obr. č. 12: Hotové svíčky (archiv autorky)

Reflexe:

Tento námět jsme zpracovali v rámci třídní Vánoční besídky. Děti si voňavé výsledky své práce odnesly domů, zapálily si je na štědrovečerním stole nebo je použily jako vánoční dárky pro své blízké.

Původní záměr byl vyrobit svíčky rovné, z obdélníkových mezistěn, některým žákům se ale po prvních neúspěšných pokusech zdál tento úkol obtížný, proto jsme se rozhodli rozřezat některé mezistěny úhlopříčně na poloviny a zhotovit zužující se svíčky, které se dětem motaly snadněji. Práce na svíčkách se nakonec všem dětem podařila. Většině na první pokus. Někteří zkusili svíčku s křivou základnou rozmotat. V jednom případě byla mezistěna po rozmotání tak polámaná, že se nedala znovu použít a v jednom případě jsme místo rozmotání zařízli křivou základnu nožem.

4.4 ADVENTNÍ VĚNEC

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 1. - 5.

Pomůcky:

slaměná podložka, různé druhy čerstvého chvojí (ze smrku, jedle, tuje, borovice), stuhy, vázací drát, provázek, štípací kleště, zahradnické nůžky, nůžky na papír, svíčky, bodce na svíčky

Cíle hodiny:

Kognitivní cíle:

- f) **poznatky o vlastnostech použitých materiálů:** smrkové a borové větvičky v pokojové teplotě brzy opadávají; jedlové a tujové větvičky téměř neopadávají;

všechny druhy chvojí pouští lepidlovou pryskyřici

- g) poznatky vyplývající z technologického postupu:** kompaktnost věnce závisí na síle utahování drátu; věnec, který visí na prosklených dveřích vypadá vzhledněji, je-li obmotán chvojí z lícové i rubové strany
- h) poznatky o nástrojích, nářadí, pomůckách:** chvojí lze snadno stříhat zahradnickými nůžkami, pokud jsou ostré a čisté
- i) technická terminologie:** slaměná podložka, vázací drát, zahradnické nůžky, štípací kleště, liščí smyčka, bodce pod svíčku
- j) poznatky vyplývající z bezpečnosti a hygieny:** riziko úrazu při práci s nůžkami, drátem a kleštěmi; prevence: důkladné vysvětlení postupu práce; 1. pomoc při krvácení; riziko znehodnocení oděvu smolou; prevence: vhodný oděv

Psychomotorické cíle:

- d) osvojení si celého systému technologických kroků:** při výrobě věnce
- e) osvojení si a rozvoj dílčích psychomotorických cílů:** stříhání chvojí; odhad vhodné délky drátu; štípaní drátu; vázání chvojí do svazků; přidržování svazečků na podložce; obmotávání svazečků drátem; odhad délky provázku; stříhání provázku; zapíchnutí bodců do věnce; napíchnutí svíček na bodce; ozdobné uvázání stuhy
- f) osvojení a rozvoj specifických psychomotorických oblastí:** jemná motorika

Afektivní cíle:

- f) ekologie:** použití přírodních, snadno dostupných a v přírodě rozložitelných materiálů; znovupoužití slaměných podložek a vázacího drátu
- g) estetika:** kombinace různých druhů chvojí a stuh
- h) ekonomika:** úsporné nakládání s drátem; výhodné uspořádání pracovního místa; znovupoužití slaměných podložek a vázacího drátu

- i) **sociální rozvoj:** spolupráce žáků při všech náročných operacích
- j) **osobnostní rozvoj:** ocenění: správný oděv, uspořádání pracovního místa, preventivní chování při stříhání, význam adventu; rozvoj postojů: pečlivost, pracovní vytrvalost, trpělivost, ocenění práce druhých
- h) **předmětový rozvoj:** zdůraznění potřeby zvýšení technické gramotnosti a technického myšlení

Klíčové kompetence:

kompetence k učení

- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti

kompetence k řešení problémů

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností
- využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému
- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů

kompetence komunikativní

- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje

kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty

kompetence občanské

- rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka
- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost

kompetence pracovní

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky
- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských

hodnot (RVP ZV, 2017, s. 10-13)

Problémové úkoly:

žáci dostanou k dispozici čerstvé i suché chvojí, vyzkouší si, zda a ze kterých druhů jehličnanů opadává jehličí a rozhodnou, které druhy chvojí jsou vhodné pro výrobu adventního věnce pro vnitřní užití, a které druhy jsou vhodnější pro věnec určený k venkovní výzdobě

Kritéria hodnocení:

zvládnutí technické terminologie; zvládnutí technologického postupu; dodržení bezpečnosti a hygieny práce; kreativita ve volbě a kombinaci materiálu; estetický vzhled finálního výrobku; ekonomické nakládání s materiálem; výhodné uspořádání pracovního místa; pečlivost provedení; samostatnost při práci; dokončení úkolu v termínu; spolupráce při práci ve dvojicích; znalost významu adventu

Úkoly pro diferenciaci:

většina by měla: zvládnout ve dvojicích připevnit svazečky chvojí na podložku; samostatně uvázat liščí smyčku; ozdobit věnec stuhami; připevnit na věnec svíčky

někteří by mohli: zvládnout celý technologický postup samostatně

Vyučovací metody:

demonstrace, instruktáž, pozorování, napodobování, praktické činnosti

Formy výuky:

samostatná práce, práce ve dvojicích

Motivace:

Povídáme si s dětmi o významu slova advent, o jeho historickém původu a účelu o jeho smyslu v dnešní době. Také se sdílíme o tom, jak slaví období adventu doma s rodiči a jaké vánoční zvyky znají děti od svých babiček a dědečků, prababiček a pradědečků.

Pracovní postup:

Nejprve si připravíme svazky chvojí. Usnadní nám to následné připevnění materiálu k podložce. Na jednu menší podložku jich bude potřeba asi 15. Větvičky jehličnanů nastříháme na kousky dlouhé asi 15 cm. Každých pět až deset takových kousků omotáme krátkým kouskem drátku a vytvoříme tak svazek.

Obr. č. 13 a 14: Připevnění chvojí k podložce (archiv autorky)

Tyto svazečky poté přikládáme ke slaměné podložce stále ve stejném směru a omotáváme drátem vždy tak, aby klasy druhého svazečku překrývaly stébla toho předchozího. Pokračujeme, dokud nezaplníme celý věnec. Můžeme použít jeden druh chvojí nebo svazky různých druhů jehličnanů střídat.

Obr. č. 15: Hotový věnec před zdobením (archiv autorky)

Když je celá podložka zaplněná, zakončíme věnec pevným omotáním drátu, jeho zakroucením na rubové straně věnce a zapíchnutím vyčnívajícího kousku drátu do slaměné podložky.

Poté na věnec rozmístíme bodce pod svíčky. Mohou být rozmístěny rovnoměrně nebo být soustředěny všechny vedle sebe do jedné části věnce. Věnečky můžeme na závěr obohatit např. o mašle ozdobně uvázané z taftové stuhy.

Obr. č. 16: Věnce k zavěšení na dveře (archiv autorky)

Pokud chceme místo adventního věnce se svíčkami použít věnec jako ozdobu na dveře,

přípevníme na závěr provázek nebo stuhu pomocí liščí smyčky.

Obr. č. 17: Hotové věnečky (archiv autorky)

Reflexe:

Pro výrobu věnců jsme použili slaměné podložky, které děti přinesly zpět z domova poté, co podzimní dožínkové věnce přestaly být aktuální. Přírodniny z dožínkového věnce jsme odnesli na kompost a podložky a vázací drát jsme uschovali právě pro tento námět.

Přibližně polovina třídy se rozhodla pro klasický adventní věnec se svíčkami, druhá polovina si vybrala věnec k zavěšení na dveře. Postup děti znaly z výroby dožínkového věnce a bylo až překvapivě znát, že mají s touto činností praktickou zkušenost. Do práce se pustily bez váhání, šla jim mnohem rychleji a výsledek byl o poznání vzhlednější. Také spotřebované množství drátu bylo výrazně menší, v porovnání se spotřebou při výrobě věnce dožínkového.

Skupina nejrychlejších děvčat vyrobila společnými silami ještě dva větší věnce. Jeden jsme pověsili na vstupní dveře školy a druhý, opatřený svíčkami, nám ozdobil třídu a každé ráno jsme si patřičný počet svíček zapálili. Ostatní věnečky si děti odnesly domů, kde jim zdobily dveře a stoly po celý advent.

4.5 SLAMĚNÝ VÁNOČNÍ ŘETĚZ

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 1.

Pomůcky:

sláma, šípky, jeřabiny, textilní stuha (taftová), rezná nit nebo tenký provázek, plst', nůžky, dlouhá jehla s velkým uchem, korálky

Cíle hodiny:

Kognitivní cíle:

- k) poznatky o vlastnostech použitých materiálů:** suchá sláma se obtížně stříhá, ale snadno se láme v kolínku; při lámání mimo kolínko se sláma třepí; čerstvé šípky a jeřabiny se snadno propichují, ale mohou se o nit proříznout
- l) poznatky vyplývající z technologického postupu:** sláma po namočení změkne a lze poté snadno stříhat i mimo kolínka, stačí zpravidla 1 hodina ve vlažné vodě; máčená sláma se může o nit snadno proříznout; sušené šípky a jeřabiny se hůře propichují, ale jsou pevnější a lépe drží na niti
- m) poznatky o nástrojích, nářadí, pomůckách:** suchou slámu lze dobře stříhat zahradnickými nůžkami; namočenou slámu lze snadno stříhat i nůžkami na papír
- n) technická terminologie:** jehla s velkým uchem, rezná nit, taftová stuha, plst'
- o) poznatky vyplývající z bezpečnosti a hygieny:** riziko úrazu při práci s nůžkami a jehlou; prevence: důkladné vysvětlení postupu práce; 1. pomoc při krvácení; riziko podráždění pokožky semeny šípků; prevence: vhodný oděv, průběžné mytí rukou a uklízení pracovního místa

Psychomotorické cíle:

- g) osvojení si celého systému technologických kroků:** při výrobě řetězu
- h) osvojení si a rozvoj dílčích psychomotorických cílů:** odhad vhodné délky stébel slámy; stříhání slámy, odhad vhodné délky nitě; stříhání nitě; navléknutí nitě do ucha jehly; svázání nitě dvojitým uzlíkem; navlékání stébel slámy; navlékání korálků; propichování šípků; propichování jeřabin
- i) osvojení a rozvoj specifických psychomotorických oblastí:** jemná motorika

Afektivní cíle:

- k) ekologie:** použití přírodních, snadno dostupných a v přírodě rozložitelných materiálů;
- l) estetika:** volba materiálu a jeho barevných kombinací
- m) ekonomika:** úsporné nakládání s materiálem; výhodné uspořádání pracovního místa
- n) sociální rozvoj:** spolupráce žáků při všech náročných operacích
- o) osobnostní rozvoj:** ocenění: správný oděv, uspořádání pracovního místa, preventivní chování při stříhání, navlékání a propichování, význam Vánoc a adventu; rozvoj postojů: pečlivost, pracovní vytrvalost, trpělivost, ocenění práce druhých
- p) předmětový rozvoj:** zdůraznění potřeby zvýšení technické gramotnosti a technického myšlení

Klíčové kompetence:

kompetence k učení

- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy

- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti

kompetence k řešení problémů

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností
- využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému
- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů

kompetence komunikativní

- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje

kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty

kompetence občanské

- rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka
- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost

kompetence pracovní

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky
- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot (RVP ZV, 2017, s. 10-13)

Problémové úkoly: žáci si vyzkouší propichovat různé materiály; rozhodnou, které materiály jsou pro navlékání vhodné

Kritéria hodnocení:

zvládnutí technické terminologie; zvládnutí technologického postupu; dodržení bezpečnosti a hygieny práce; kreativita ve volbě a kombinaci materiálu; estetický vzhled finálního výrobku; ekonomické nakládání s materiálem; výhodné uspořádání pracovního místa; pečlivost provedení; samostatnost při práci; dokončení úkolu v termínu; spolupráce při práci ve dvojicích; znalost významu Vánoc a adventu

Úkoly pro diferenciaci:

většina by měla: zvládnout nastříhat slámu; propichovat a navlékat slámu a další přírodní materiál

někteří by mohli: navléct niť a uvázat dvojitý uzlík; vytvořit dva řetězy; pomoci ostatním

Vyučovací metody:

demonstrace, instruktáž, pozorování, napodobování, praktické činnosti

Formy výuky:

samostatná práce

Motivace:

Povídáme si s dětmi o Vánocích, o předvánočním čase a o tradicích, které doma udržují.

Dětem ukáži fotografie již hotových slaměných ozdob pro inspiraci

Pracovní postup:

Slámu si nastříháme na 3-4 cm kousky, jehlou provlékneme niť asi 140 cm dlouhou, kterou na koncích svážeme dohromady dvojitým uzlíkem, vznikne nám tak dvojitá niť 70 cm dlouhá.

Obr. č. 18: Stříhání stébel slámy (archiv autorky)

Na jehlu navlékáme kousky slámy střídavě podélně a příčně, dokud nezaplníme většinu nitě. Na konci si necháme alespoň 10 cm nitě volné, a zakončíme dvojitým uzlíkem.

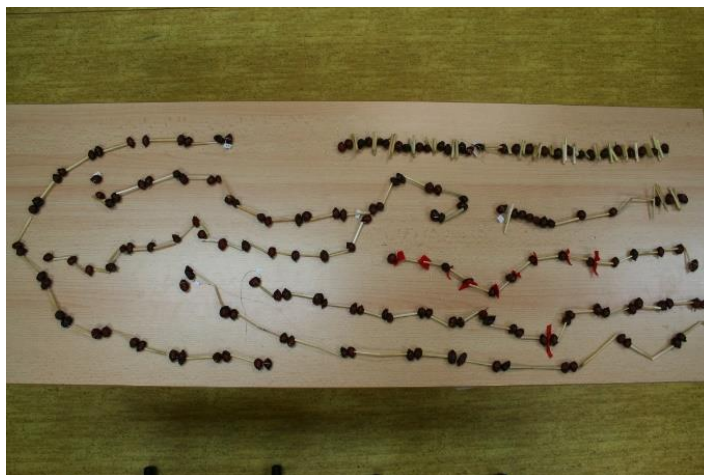

Obr. č. 19: Navlékání slámy a šípků (archiv autorky)

Další variantou je navlékat slámu pouze podélně a mezi jednotlivé kousky navlékat šípky, jeřabiny, korálky nebo kousky plsti nebo navazovat kousky stuhy.

Obr. č. 20: Zakončení řetězu (archiv autorky)

Obr. č. 21: Přehlídka finálních výrobků (archiv autorky)

Reflexe:

Slaměné řetězy některé děti znaly. Podobnými, většinou kupovanými, si doma pravidelně zdobí vánoční stromek. Pár dětí již dříve vyrábělo i jiné ozdoby ze slámy doma s rodiči.

Navlékání materiálu bylo poměrně rychlou záležitostí, ale předcházející přípravné práce ve formě navlékání jehly byly opravdovým oříškem. Zabraly nejvíce času a u některých žáků působily lehkou frustraci. Většina dětí nakonec úkon zvládlo samo, několika pomohli spolužáci. Jen pár žáků potřebovalo pomoci ode mě. Další výzvou bylo vázání uzlíku. I s ním si nakonec všichni poradili. Navlékání slámy i obtížné propichování šípků bylo tedy jakousi odměnou na závěr.

U několika děvčat se objevilo podráždění pokožky v oblasti hrudníku, krku a paží. Pravděpodobně to bylo způsobeno pichlavými vlákny ze semen šípků. Některé šípky se při propichování rozpadly a jedna dívka se nejspíš mimoděk poškrabala na krku. Po naléhavém upozornění, aby si děti průběžně myly ruce a do skončení práce se nikde nedrbaly, se začali nevědomky drbat všichni. Navzdory této nepříjemnosti úkol všichni dokončili. Hotové řetězy nám pár dní zdobily třídní stromeček. Před vánočními prázdninami si děti odnesly řetězy domů.

4.6 STAROČESKÝ POLAZ

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 1.

Pomůcky:

pomeranč, hřebíček, buxus (zimostráz), makovice s dlouhým stonkem, sušené ovoce (meruňky, švestky, brusinky, rozinky, jablka), šípky, jeřabiny, jutová stuha, barevné papíry; rovná čalounická jehla s velkým uchem, zahradnické nůžky

Cíle hodiny:

Kognitivní cíle:

- p) poznatky o vlastnostech použitých materiálů:** pomeranč s narušeným povrchem vydrží 1-3 týdny podle teploty v dané místnosti; sušené makovice mají křehký stonk
- q) poznatky vyplývající z technologického postupu:** než začneme pomeranč zdobit, pověsíme ho např. na opěradlo židle, protože jakmile do něho začneme zapichovat špejle, už nebude možné ho položit; špejle a větvičky zimostrázu zapichujeme do přiměřené hloubky (2-3 cm), jinak se nám začnou uvnitř pomeranče křížit a ztíží nám to další práci;
- r) poznatky o nástrojích, nářadí, pomůckách:** zahradnické nůžky musí být ostré, aby stříhaly čistě a materiál netřepily; čalounická jehla může být tupá
- s) technická terminologie:** čalounická jehla, zahradnické nůžky
- t) poznatky vyplývající z bezpečnosti a hygieny:** riziko úrazu při práci s nůžkami a jehlou; prevence: důkladné vysvětlení postupu práce; propíchnutí pomeranče jehlou provede vyučující; 1. pomoc při krvácení; riziko podráždění pokožky semeny šípků; prevence: vhodný oděv, průběžné mytí rukou a uklízení pracovního místa

Psychomotorické cíle:

- j) osvojení si celého systému technologických kroků:** při výrobě polazu
- k) osvojení si a rozvoj dílčích psychomotorických cílů:** napichování materiálu na špejle; stříhání jutové stuhy; provléknutí provázku jehlou; uvázání provázku kolem klacíku; zapichování hřebíčků do pomeranče; stříhání větviček zimostrázu; zapichování špejlí, makovic a větviček do pomeranče
- l) osvojení a rozvoj specifických psychomotorických oblastí:** jemná motorika

Afektivní cíle:

- q) ekologie:** použití přírodních, snadno dostupných a v přírodě rozložitelných materiálů
- r) estetika:** volba materiálu a jeho barevných kombinací
- s) ekonomika:** úsporné nakládání s materiálem; výhodné uspořádání pracovního místa
- t) sociální rozvoj:** spolupráce žáků při všech náročných operacích
- u) osobnostní rozvoj:** ocenění: správný oděv, uspořádání pracovního místa, preventivní chování při stříhání, navlékání a propichování, význam Vánoc a adventu; rozvoj postojů: pečlivost, pracovní vytrvalost, trpělivost, ocenění práce druhých
- v) předmětový rozvoj:** zdůraznění potřeby zvýšení technické gramotnosti a technického myšlení

Klíčové kompetence:

kompetence k učení

- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy

- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti

kompetence k řešení problémů

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností
- využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému
- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů

kompetence komunikativní

- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje

kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty

kompetence občanské

- rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka
- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost

kompetence pracovní

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky
- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot (RVP ZV, 2017, s. 10-13)

Problémové úkoly: před začátkem práce dám všem žákům dohromady k dispozici jeden pomeranč, na kterém si vyzkouší, jak hluboko zapíchnout špejli, aby dobře držela a zároveň si špejle vzájemně v pomeranči nepřekážely. Také si vyzkouší, zda špejle v pomeranči drží, když ji vytáhnou a opakovaně zapíchnou do stejného místa

Kritéria hodnocení:

zvládnutí technické terminologie; zvládnutí technologického postupu; dodržení bezpečnosti a hygieny práce; kreativita ve volbě a kombinaci materiálu; estetický vzhled finálního výrobku; ekonomické nakládání s materiálem; výhodné uspořádání pracovního místa; pečlivost provedení; samostatnost při práci; dokončení úkolu v termínu; spolupráce při práci ve dvojicích; znalost významu Vánoc a adventu

Úkoly pro diferenciaci:

většina by měla: zvládnout ozdobit dvacet krátkých špejlí; zajistit provázek klacíkem;

někteří by mohli: protáhnout pomerančem čalounickou jehlu s provázkem; ozdobit více špejlí

Vyučovací metody:

demonstrace, instruktáž, pozorování, napodobování, praktické činnosti

Formy výuky:

samostatná práce

Motivace:

Povídáme si s dětmi o Vánocích, o adventu a o tradicích, které doma udržují. Dětem ukáží již hotový polaz, vysvětlím jim jeho účel a historický původ. Také vysvětlím, že oproti dřívějším polazům, jejichž základem bývalo jablko, použijeme pomeranč, který vydrží déle a mohou tak polaz využít jako ozdobu po celou dobu vánočních svátků.

Pracovní postup:

Nejprve si žáci ustříhnou 70-100 cm provázek - podle výšky místnosti, kam se chystají výsledný výrobek pověsit. Provázek provléknou jehlou a poté je budou postupně obcházet a pomocí čalounické jehly protáhnou provázky skrz pomeranče.

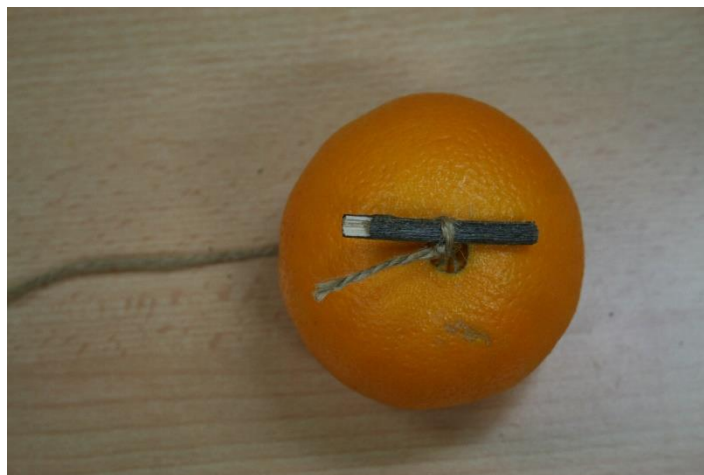
Obr. č. 22: Protáhnutí provázku pomerančem (archiv autorky)

Mezitím si žáci připraví špejle a větvičky, které budou později do pomeranče zapichovat. Každý dostane deset špejlí, které si v polovině přelomí, čímž získá 20 kratších špejlí, na které bude napichovat materiál dle vlastního výběru. Z jutové stuhy a barevných papírů nastříháme čtverečky o rozměrech přibližně 1,5x1,5 cm. Dále jim jsou k dispozici sušené šípky, jeřabiny a sušené ovoce. Zimostráz nastříhají na délku polovičních špejlí a odstříhnou z větviček všechny boční výhony.

Obr. č. 23: Zdobené špejle a makovice (archiv autorky)

Provázek zajistí proti zpětnému vyvléknutí z pomeranče pomocí krátkého kousku větvičky zimostrázu.

Obr. č. 24: Zajištění provázku (archiv autorky)

Do takto připraveného pomeranče mohou zapíchat plody hřebíčku, které nejen hezky vypadají, ale vydávají i příjemné aroma. Pomeranč zavěsíme na opěradlo židle a začneme zdobit větvíčkami buxusu, makovicemi a nakonec zdobenými špejlemi.

Obr. č. 25 a 26: Hotové polazy (archiv autorky)

Reflexe:

Tento námět byl pro všechny žáky neznámý. Přijali ho přesto s nadšením i mírnými obavami, zda práci samostatně zvládnou. Překvapil je zejména fakt, že předmět, který jsme vyráběli jako ozdobu, sloužil dříve jako dárek pro děti, pro které bylo čerstvé i sušené ovoce velkou vzácností, zvláště v období zimy. Počáteční obavy byly zbytečné, práci zvládli všichni. Několik

žáků se předem rozhodlo pracovat ve dvojicích, ale nakonec většinu úkonů zvládli sami. Zbylí žáci chtěli naopak pracovat zcela samostatně, ale nakonec někteří z nich přeci jen potřebovali dopomoc spolužáka nebo moji.

Zdobení špejlí se u některých neobešlo bez ochutnávání materiálu, takže výsledné produkty poté působili poněkud chudě. Dohnali to ale množstvím větvíček zimostrázu a hřebíčku. Protáhnutí jehly pomerančem bylo na práci největší výzvou. Pár jedinců provedlo tento úkon samostatně. V jednom případě se nepodařilo jehlu protáhnout středem a pomeranč praskl, naštěstí jsme měli několik záložních. Ostatním žákům jsem s touto částí pomohla. Zapichování hřebíčků, větvíček, makovic a špejlí se zdálo být pro žáky nejzábavnější částí úkolu. Některá děvčata udělala pomocí hřebíčků pomerančům obličej a inspirovala tím většinu třídy. Někteří žáci navzdory zadání špejle opakovaně zapichovali a vyndávali z pomeranče ven, takže jim potom špatně držely na místě a z pomeranče jim teklo hodně šťávy.

S výsledky své práce bylo 9 z deseti žáků spokojeno, jeden chlapec zhodnotil svůj výsledek jako nepovedený a rozhodl se nechat nám polaz jako ozdobu ve třídě, ostatní si ho s radostí odnesli domů.

4.7 VELIKONOČNÍ POMLÁZKA

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 4., 5.

Pomůcky:

vrbové pruty, zahradnické nůžky, nůž, kleště, provázek, různobarevné proužky krepového papíru nebo textilní stuhy

Cíle hodiny:

Kognitivní cíle:

- a) **poznatky o vlastnostech použitých materiálů:** čerstvé vrbové pruty jsou pružné, sušením svou pružnost ztrácí
- b) **poznatky vyplývající z technologického postupu:** pruty je dobré předem namočit, aby se při pletení nelámaly; provázek je třeba velmi pevně utáhnout – děti si mohou pomoci ve dvojici nebo požádat o pomoc učitele; pruty utahujeme dostatečnou silou a zároveň s citem, aby nepraskaly
- c) **poznatky o nástrojích, nářadí, pomůckách:** zahradnické nůžky by měly být dostatečně ostré, aby pruty stříhaly čistě a netřepily je
- d) **technická terminologie:** zahradnické nůžky
- e) **poznatky vyplývající z bezpečnosti a hygieny:** riziko poranění píchnutím nebo šlehnutím vrbovým prutem; prevence: vhodná organizace práce - dostatečné odstupy mezi žáky; riziko úrazu při práci s nůžkami; prevence: důkladné vysvětlení postupu práce; 1. pomoc při krvácení

Psychomotorické cíle:

- a) **osvojení si celého systému technologických kroků:** při pletení pomlázky
- b) **osvojení si a rozvoj dílčích psychomotorických cílů:** srovnání prutů pře začátkem pletení; svázání proutků dohromady; pletení pomlázky; zavázání konce pomlázky; omotání slabým proutkem; zastřihnutí přečnávajících proutků; uvázání ozdobných stuh
- c) **osvojení a rozvoj specifických psychomotorických oblastí:** jemná motorika

Afektivní cíle:

- a) **ekologie:** použití přírodních, snadno dostupných a v přírodě rozložitelných

materiálů

- b) estetika:** rovnoměrně utažená pomlázka; kombinace barevných stuh
- c) ekonomika:** úsporné nakládání s materiálem; výhodné uspořádání pracovního místa
- d) sociální rozvoj:** spolupráce žáků při všech náročných operacích
- e) osobnostní rozvoj:** ocenění: správný oděv, uspořádání pracovního místa, preventivní chování práci se zahradnickými nůžkami; význam Velikonoc; rozvoj postojů: pečlivost, pracovní vytrvalost, trpělivost, ocenění práce druhých
- f) předmětový rozvoj:** zdůraznění potřeby zvýšení technické gramotnosti a technického myšlení

Klíčové kompetence:

kompetence k učení

- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti

kompetence k řešení problémů

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností
- využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému
- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení

- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů

kompetence komunikativní

- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje

kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty

kompetence občanské

- rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka
- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost

kompetence pracovní

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky

- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot (RVP ZV, 2017, s. 10-13)

Problémové úkoly:

žáci dostanou k dispozici pruty vrby košíkářské a jabloňové vlky, vyzkouší si, který materiál je pro práci vhodnější

Kritéria hodnocení:

zvládnutí technické terminologie; zvládnutí technologického postupu; dodržení bezpečnosti a hygieny práce; estetický vzhled finálního výrobku; ekonomické nakládání s materiálem; výhodné uspořádání pracovního místa; pečlivost provedení; samostatnost při práci; dokončení úkolu v termínu; spolupráce při práci ve dvojicích; znalost významu Velikonoc

Úkoly pro diferenciaci:

Většina by měla: zvládnout uplést Pomlázku ze tří prutů;

Někteří by mohli: zvládnout uplést Pomlázku z osmi prutů

Vyučovací metody:

demonstrace, instruktáž, pozorování, napodobování, praktické činnosti

Formy výuky:

samostatná práce, práce ve dvojicích

Motivace:

Povídáme si s dětmi o Velikonocích, o jejich významu a tradicích, které doma udržují. Dětem ukáží již hotovou pomlázku a fotografie různých druhů pomlázek, z různého počtu prutů

Pracovní postup:

Osm podobně silných a dlouhých vrbových proutků si srovnáme tenčími konci k sobě a pevně svážeme dohromady. Proutky si rozdělíme na dvě poloviny. Začínáme plést krajním proutkem jedné čtveřice, který vkládáme doprostřed čtveřice sousední.

Obr. č. 27: Postup pletení pomlázky z osmi proutů (archiv autorky)

Proutky utahujeme přiměřeně silně, aby výsledná pomlázka byla kompaktní. Pokud si potřebují žáci během práce odpočinout, poprosí spolužáka, aby jim pomlázku podržel, jakmile by pomlázku položili, rozpletla by se. Ke konci pletení může s dotáhnutím pomoci učitel, pokud jsou konce proutů příliš silné a pevné. Pomlázku na konci pevně svážeme provázkem a svázané místo obmotáme slabším proutkem. Ten utáhneme pomocí kleští, zastříháme a konec zastrčíme co nehlouběji do středu pomlázky.

Obr. č. 28: Rukojeť pomlázky (archiv autorky)

Na závěr můžeme pomlázku ozdobit proužky krepového papíru nebo textilní stuhou.

Obr. č. 29: Hotová pomlázka ze tří prutů (archiv autorky)

Reflexe:

Velikonoční pomlázku všichni žáci dobře znali. Někteří chlapci ji párkrát zkoušeli plést. Jeden hoch si dokonce pamatoval přesný postup pletení. Mnohem více zbytek třídy motivovalo, když viděli, že nejen paní učitelka, ale i jejich vrstevník je schopen pomlázku uplést. Přesto se někteří rozhodli pro jednodušší variantu ze třech prutů. Jen několik žáků, většinou děvčat, začalo pracovat s osmi proutky.

Žáci pracovali většinou samostatně, ve dvojicích si pomáhali jen s utahováním provázků, případně si vzájemně pomlázku přidrželi, když jen nebo druhý potřeboval např. smrkat. Ti, kteří si rozpracovanou pomlázku položili, toho rychle litovali, protože zjistili, že není lehké se zorientovat v pořadí proutků a museli část pomlázky rozplést, aby se jim podařilo znovu navázat na správný postup. Jedna dívka se dokonce rozhodla rozplést celé dílo a začít od začátku. Dvěma žákům se v části pomlázky objevil volný prut. U jednoho z nich se to stalo

ke konci práce, takže nebyl problém část pomlázky rozplést a opravit, druhý chlapec udělal chybu v pletení hned na začátku, ale všiml si jí až, když byla pomlázka zcela hotová. Rozhodli jsme se proto lichý prut odstříhnout, na výsledku toto skoro nebylo poznat.

Většina dětí si pomlázku bohatě ozdobila proužky barevných krepáků, ale pár chlapců se rozhodlo nechat pomlázkou nezdobenou a mašle si vykoledovat o Velikonočním pondělí. Tento zvyk byl pro ně před začátkem práce neznámý. Děvčata dostala za úkol mít kromě barvených vajíček připravené pro koledníky i barevné mašle.

Se svojí výslednou pomlázkou byli téměř všichni spokojeni. Pár žáků zvolilo příliš tenké proutky, které nadměrně utahovali, a pomlázky se jim zkroutily. To jim ale nebránilo okamžitě ověřit jejich funkčnost. Naopak se ukázalo, že s tenkými pomlázkami se šlehá mnohem lépe. Po Velikonocích přinesli někteří žáci pomlázky zpět do školy a společně jsme je zasadili na školní zahradě. Těm, kteří pomlázku uchovávali ve vodě, zakořenila a roste na zahradě nadále.

4.8 VELIKONOČNÍ KRASLICE

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 1., 2.

Pomůcky:

syrová drůbeží vejce, cibulové slupky, voda, ocet silonové punčocháče, čerstvé květy a listy lučních květin a trav, přírodní provázek nebo pevná nit, nůžky, lžíce, miska, děrovaná naběračka, elektrický vaříč, hrnec

Cíle hodiny:

Kognitivní cíle:

- a) **poznatky o vlastnostech použitých materiálů:** syrová vejce jsou velmi křehká;

čerstvé květiny bez vody velmi rychle vadnou; na špinavých nebo mastných vejcích špatně drží barva; silonky jsou velmi pružné, ale při nevhodné manipulaci se snadno protrhnou; do jedné punčochy se vejde 4-6 vajec; pro tuto techniku jsou použitelná hnědá i bílá vejce, ale na bílých vynikne lépe

- b) poznatky vyplývající z technologického postupu:** pro efektivní výsledek je třeba punčocháče velmi pevně utáhnout; vejce vkládáme do studené vody, až poté přivedeme vodu k varu, aby vejce nepopraskala
- c) poznatky o nástrojích, nářadí, pomůckách:**
- d) technická terminologie:** silonové punčocháče; drůbeží vejce; vařič
- e) poznatky vyplývající z bezpečnosti a hygieny:** riziko úrazu při práci s nůžkami, vařičem a vroucí vodou; prevence: důkladné vysvětlení postupu práce; s vařičem manipuluje pouze vyučující; 1. pomoc při krvácení, popálení, při zasažení elektrickým proudem

Psychomotorické cíle:

- a) osvojení si celého systému technologických kroků:** při barvení vajec
- b) osvojení si a rozvoj dílčích psychomotorických cílů:** odhad vhodné délky provázku; stříhání provázku; přidržení listů či květů na vajíčku; vkládání vajíčka do punčochy; pevné utáhnutí provázku
- c) osvojení a rozvoj specifických psychomotorických oblastí:** jemná motorika

Afektivní cíle:

- a) ekologie:** použití přírodních, snadno dostupných a v přírodě rozložitelných materiálů;
- b) estetika:** volba materiálu

- c) **ekonomika:** úsporné nakládání s materiálem; výhodné uspořádání pracovního místa
- d) **sociální rozvoj:** spolupráce žáků při všech náročných operacích
- e) **osobnostní rozvoj:** ocenění: správný oděv, uspořádání pracovního místa, preventivní chování při manipulaci s horkými vejci; význam Velikonoc; rozvoj postojů: pečlivost, pracovní vytrvalost, trpělivost, ocenění práce druhých
- f) **předmětový rozvoj:** zdůraznění potřeby zvýšení technické gramotnosti a technického myšlení

Klíčové kompetence:

kompetence k učení

- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti

kompetence k řešení problémů

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností
- využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému
- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při

zdolávání problémů

kompetence komunikativní

- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje

kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty

kompetence občanské

- rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka
- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost

kompetence pracovní

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky
- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti,

hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot (RVP ZV, 2017, s. 10-13)

Problémové úkoly:

žáci si vyzkouší, jak přilne rostlina k vajíčku, když je suchá, a když se namočí; žáci si vyzkouší kolik času je potřeba k uvaření vajíčka na tvrdo a co se stane se žloutkem, když se vajíčko vaří příliš dlouho

Kritéria hodnocení:

zvládnutí technické terminologie; zvládnutí technologického postupu; dodržení bezpečnosti a hygieny práce; kreativita ve volbě a kombinaci materiálu; estetický vzhled finálního výrobku; ekonomické nakládání s materiálem; výhodné uspořádání pracovního místa; pečlivost provedení; samostatnost při práci; dokončení úkolu v termínu; spolupráce při práci ve dvojicích; znalost významu Velikonoc

Úkoly pro diferenciaci:

většina by měla zvládnout: samostatně vybrat a umístit rostliny na vajíčko; ve dvojici umístit vajíčko s rostlinami do punčochy a pevně ji ovázat; vyndat hotové vajíčko z punčochy;

někteří by mohli: zvládnout celý technologický postup samostatně; pomoci ostatním; obarvit větší množství vajíček

Vyučovací metody:

demonstrace, instruktáž, pozorování, napodobování, praktické činnosti

Formy výuky:

samostatná práce, práce ve dvojicích

Motivace:

Povídáme si s dětmi o Velikonocích, o jejich významu a tradicích, které doma udržují. Dětem ukáži již obarvená vejce pro inspiraci

Pracovní postup:

Na plotýnku připravím hrnec se studenou vodou, cibulovými slupkami a 3 lžícemi octa. Provázek si nastříhám na 10 cm kousky - kolik vajíček chci obarvit, tolik kousků provázku si připravím. Vyberu si listy a květy a do misky naliji trochu studené vody. Ve vodě budu rostliny namáčet, aby na vajíčka lehce přilnuly a nespádávaly z nich. Jednou rukou přidržuji lístky na místě, druhou ruku strčím do punčochy a roztáhnutím prstů si vytvořím prostor pro vajíčko. Vajíčko do punčochy opatrně vložím a těsně nad vajíčkem silně obvážu provázkem. Tato činnost se nejlépe provádí ve dvou – jeden přidržuje rostliny, druhý natahuje punčochu. Stejným postupem pokračuji, dokud mi nedojdou vajíčka nebo punčocha. Naplněné punčochy opatrně vložíme do připravené lázně a přivedeme k varu. Vaříme 7-10 minut. Po vypnutí vařiče vajíčka scedíme, zalijeme studenou vodou a počkáme pár minut, než vejce zchladnou. Poté punčochy vyskládáme na utěrky a lehce osušíme. Nakonec rozstříháme provázky, vajíčka z punčoch vyndáme a sloupneme z nich lístky a květy.

Obr. č. 30: Přikládání rostlin na vajíčka (archiv autorky)

Obr. č 31: Vajíčka v punčoše ponořená do cibulové lázně (archiv autorky)

Obr. č. 32: Hotová obarvená vajíčka (archiv autorky)

Reflexe:

Tuto techniku barvení vajíček všechny děti znaly. Některé ji v předešlých letech doma zkoušely s rodiči. Někteří chlapci se zpočátku vyjadřovali k námětu nelibě, považovali ho za výhradně dívčí záležitost. O to překvapivější byla v závěru jejich radost z výsledné práce.

Žáci si pomáhali ve dvojicích s přidržováním punčoch a utahováním provázků. Některí byli s umístěním rostliny na vajíčku spokojeni až na několikátý pokus, jiní si s tím naopak vůbec nelámali hlavu a zmačkané listy a květiny jim nikterak nevadily. Pro pár dětí byl zápach octa tak nesnesitelný, že dobu vaření vajec strávilo u pootevřeného okna. Některým dětem

naopak ocet voněl.

Po vybalení vajíček a sloupání rostlin nastal moment neskrývaného překvapení. Většina žáků byla překvapena příjemně. Jen pár dětí si představovalo, že obrysy tvarů budou ostřejší, že použité rostliny budou z výsledků snadno poznatelné. Vajíčka si děti odnesly domů, po Velikonocích je zase přinesly zpět a snažily se poznat, která byly původně čí, protože během koledy vajíčka migrovala mezi domácnostmi. Společně jsme z nich poté připravili pomazánku, kterou jsme posvěčili.

4.9 KERAMICKÝ HRNEK

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 2. - 4.

Pomůcky:

keramická hlína, nepřilnavá pracovní podložka (hobra, sololit) nebo kus látky, miska, voda, štětec, špachtle nebo příborový nůž, lžice, smirkový papír, mycí houba, glazury, keramická pec

Cíle hodiny:

Kognitivní cíle:

- a) **poznatky o vlastnostech použitých materiálů:** nepropracovaná keramická hlína může být tuhá; hlína na vzduchu rychle vysychá a tvrdne; suché výrobky jsou velmi křehké; glazura rozmíchaná ve vodě rychle klesá ke dnu;
- b) **poznatky vyplývající z technologického postupu:** důsledným prohnětením získá hlína na tvárnosti; výrobky ze špatně propracované hlíny, ve kterých zůstanou bubliny, mohou v peci vybuchovat; suché výrobky lze dobře brousit smirkovým papírem a zdobit rytím; glazuru je třeba před každým použitím dobře rozmíchat

- c) **poznatky o nástrojích, nářadí, pomůckách:** většinu speciálních nástrojů lze dobře nahradit z domácích zdrojů, např. místo špachtle může posloužit příborový nůž
- d) **technická terminologie:** keramická hlína, šlikr (řídká hlína), špachtle, střep (suchý nevypálený výrobek), smirkový papír, přežah (první pálení), glazury (práškové barvy na přežahnutou keramiku)
- e) **poznatky vyplývající z bezpečnosti a hygieny:** riziko znehodnocení oděvu; prevence: vhodný pracovní oděv; hlína vysušuje pokožku, je proto dobré po skončení práce ruce ošetřit krémem

Psychomotorické cíle:

- a) **osvojení si celého systému technologických kroků:** při výrobě hrnku
- b) **osvojení si a rozvoj dílčích psychomotorických cílů:** propracování hlíny; vyválení plátu hlíny, vykrojení kruhového dna z plátu; uválení válečků hlíny; spojování válečků pomocí šlikru; uhlazení povrchu hrnku; obroušení ostrých hran střepu
- c) **osvojení a rozvoj specifických psychomotorických oblastí:** jemná motorika

Afektivní cíle:

- a) **ekologie:** použití přírodních, snadno dostupných materiálů
- b) **estetika:** volba materiálu, zdobení výrobku
- c) **ekonomika:** úsporné nakládání s materiálem; výhodné uspořádání pracovního místa
- d) **sociální rozvoj:** spolupráce žáků při všech náročných operacích
- e) **osobnostní rozvoj:** ocenění: správný oděv, uspořádání pracovního místa; rozvoj postojů: pečlivost, pracovní vytrvalost, trpělivost, ocenění práce druhých
- f) **předmětový rozvoj:** zdůraznění potřeby zvýšení technické gramotnosti a technického myšlení

Klíčové kompetence:

kompetence k učení

- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti

kompetence k řešení problémů

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností
- využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému
- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů

kompetence komunikativní

- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje

kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce

- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty

kompetence občanské

- rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka
- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost

kompetence pracovní

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky
- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot (RVP ZV, 2017, s. 10-13)

Problémové úkoly: žáci si vyzkouší, jak se pracuje s hlínou, která není řádně prohnětená; žáci si vyzkouší, jak se pracuje s hlínou, která je příliš mokrá; žáci si vyzkouší, že suchý střepek před vypálením je tvrdý, ale křehký, vyzkouší, zda lze ještě upravovat a jakými způsoby (rytí, broušení)

Kritéria hodnocení:

zvládnutí technické terminologie; zvládnutí technologického postupu; dodržení bezpečnosti a hygieny práce; kreativita ve volbě a kombinaci materiálu; estetický vzhled finálního výrobku; ekonomické nakládání s materiálem; výhodné uspořádání pracovního místa; pečlivost provedení; samostatnost při práci; dokončení úkolu v termínu; spolupráce při práci ve dvojicích

Úkoly pro diferenciaci:

většina by měla: zvládnout vytvořit samostatně jednoduchou funkční nádobu bez ucha o objemu do 500 ml; nádobu ozdobit;

někteří by mohli: zvládnout vytvořit samostatně funkční nádobu o objemu nad 500 ml; připevnit ucho; nádobu ozdobit

Vyučovací metody:

demonstrace, instruktáž, pozorování, napodobování, praktické činnosti

Formy výuky:

samostatná práce

Motivace:

Povídáme si s dětmi o historickém původu keramiky, o jejím praktickém využití v současnosti a o jejich osobních zkušenostech s keramickou hlínou. Poté ukáží dětem již hotové hrnečky.

Pracovní postup:

Každý žák dostane hroudu hlíny, kterou je třeba řádně propracovat. Hroudu si rozdělí na menší části a ty promačká v dlaních, dokud nezměknou. Pokud je hlína sušší, namočíme si prsty v misce s vodou a dalším hnětením vodu do hlíny zapracujeme. Z hlíny vyválíme plát o síle 0,5 - 1 cm, který nám poslouží jako dno hrnečku. Položíme na něj např. květináč nebo

podmisku požadovaného průměru a nožem vyřízneme dno. Z další části hlíny vyválíme válečky o průměru 1 – 1,5 cm, které budou tvořit stěnu nádoby.

Obr. č. 33: Příprava válečků hlíny (archiv autorky)

Dno po celém obvodu potřeme šlikem a přilepíme k němu první část válečku. Pokračujeme namotáváním a přilepováním dalších válečků, které podle potřeby napojujeme. Stěnu hrnečku můžeme během práce průběžně zužovat, rozšiřovat nebo udržovat po celou dobu ve stejné šíři.

Obr. č. 34: Zahlazení stěny hrnečku (archiv autorky)

Hrnek zahladíme zevnitř i zvenčí navlhčenými prsty, aby vznikl jednolité povrch. Můžeme si pomoci i obrácenou stranou lžice.

Nakonec připevníme k hrnku ouško, které opět vytvoříme z válečku. Místo spoje hrnku s ouškem nejprve mělce narýhujeme nožem, poté potřeme obě části šlikrem a pevně přitiskneme. Zevnitř si podepíráme stěnu hrnku druhou rukou, aby se nezbortila dovnitř.

Obr. č. 35: Připevnění ouška hrnku (archiv autorky)

Nakonec můžeme hrnečky ozdobit rytím mělkého reliéfu nebo nalepením plastických tvarů.

Obr. č 36: Čerstvě vymodelované hrnky připravené k převozu (archiv autorky)

Vymodelované hrnky po zavaznutí naskládáme do papírové krabice a převezeme k prvnímu vypálení, tzv. přežahu. Přežahnuté hrnky lze před glazováním ještě obrousit, popř. zdobit rytím. Smirkovým papírem můžeme obrousit ostré hrany nebo přečnávající kousky hlíny. Po broušení pečlivě otřeme výrobek vlhkou houbou, abychom ho očistili od hliněného prachu.

Vnitřní glazuru pomáhá nanést vyučující. Bílá nebo bezbarvá glazura se nalije dovnitř hrnku a hrníčkem pomalu otáčíme a nakláníme ho, dokud není glazurou pokrytý celý vnitřní povrch. Tento úkon je třeba udělat rychle, protože glazura rychle zasychá. Přebytečnou glazuru vylijeme z hrnku zpět do nádoby. Vnější povrch hrnku barví děti libovolnými barvami a vzory technikou tzv. tupování – krátkými tahy nebo jemnými údery štětce.

Obr. č. 37: Glazování (archiv autorky)

Nabarvené hrnky opět naskládáme do krabice a odvezeme k druhému pálení.

Obr. č. 38 a 39: Hotové výrobky (archiv autorky)

4.10 KVÁSKOVÝ CHLÉB

Tematický celek: Příprava pokrmů

Ročník: 1.

Pomůcky:

chlebová mouka pšeničná, chlebová mouka žitná, chlebový kvásek, voda, sůl, kmín, velká mísa, ošatka nebo cedník na kynutí chleba, pečící plech, pečící papír, kuchyňská váha, kuchyňská odměrka, lžíce, vařečka, čistá utěrka, pečící trouba, dřevěné kuchyňské prkénko nebo mřížka

Rozpočet surovin na jeden bochník:

140 g pšeničné mouky

105 g žitné mouky

105 g žitného kvásku

1 čajová lžička soli

1 čajová lžička kmínu

175 ml vody

Cíle hodiny:

Kognitivní cíle:

- a) **poznatky o vlastnostech použitých materiálů:** čerstvý chlebový kvásek kysele voní a na jeho povrchu se tvoří bublinky;
- b) **poznatky vyplývající z technologického postupu:** kvásek uchovávaný v lednici je vhodné před začátkem práce nechat stát alespoň hodinu při pokojové teplotě; chlebové těsto je velmi lepivé; aby kůrka nebyla příliš tlustá a tvrdá, můžeme umístit na dno trouby plech s vodou
- c) **poznatky o nástrojích, nářadí, pomůckách:** chlebovou ošatku lze nahradit cedníkem nebo mísou; chléb lze péci místo na plechu i v litinovém hrnci nebo jiné pečící nádobě např. z keramiky nebo ze skla

- d) **technická terminologie:** chlebový kvásek, chlebová mouka, pečící papír, pečící trouba, mřížka
- e) **poznatky vyplývající z bezpečnosti a hygieny:** riziko úrazu při práci s pečící troubou; prevence: důkladné vysvětlení postupu práce; s troubou pracuje pouze vyučující; 1. pomoc při popálení

Psychomotorické cíle:

- a) **osvojení si celého systému technologických kroků:** při výrobě chleba
- b) **osvojení si a rozvoj dílčích psychomotorických cílů:** vážení surovin; mísení surovin; hnětení těsta; vytvarování bochníku; umístění bochníku do ošatky; vyklopení bochníku na plech
- c) **osvojení a rozvoj specifických psychomotorických oblastí:** jemná motorika

Afektivní cíle:

- a) **ekologie:** použití přírodních, snadno dostupných a v přírodě rozložitelných materiálů
- b) **estetika:** vytvarování kompaktního bochníku
- c) **ekonomika:** úsporné nakládání se surovinami; výhodné uspořádání pracovního místa
- d) **sociální rozvoj:** spolupráce žáků při všech náročných operacích
- e) **osobnostní rozvoj:** ocenění: správný oděv, uspořádání pracovního místa, preventivní chování při pohybu v kuchyňce; rozvoj postojů: pečlivost, pracovní vytrvalost, trpělivost, ocenění práce druhých
- f) **předmětový rozvoj:** zdůraznění potřeby zvýšení technické gramotnosti a technického myšlení

Klíčové kompetence:

kompetence k učení

- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti

kompetence k řešení problémů

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností
- využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému
- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů

kompetence komunikativní

- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje

kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce

- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty

kompetence občanské

- rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka
- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost

kompetence pracovní

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky
- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot (RVP ZV, 2017, s. 10-13)

Problémové úkoly: polovinu bochníků necháme kynout na topení a polovinu na chladné chodbě, žáci budou pozorovat, které bochníky vykynou rychleji; po skončení hnětení si žáci vyzkouší, zda je lepší ruce i nástroje od těsta umýt nebo nechat zaschnout a těsto odrolit

Kritéria hodnocení:

zvládnutí technické terminologie; zvládnutí technologického postupu; dodržení bezpečnosti

a hygieny práce; kreativita ve volbě a kombinaci materiálu; estetický vzhled finálního výrobku; ekonomické nakládání s materiálem; výhodné uspořádání pracovního místa; pečlivost provedení; samostatnost při práci; dokončení úkolu v termínu; spolupráce při práci ve dvojicích

Úkoly pro diferenciaci:

většina by měla zvládnout: navážit suroviny, mísit suroviny; uhníst bochník ve dvojici; umístit bochník do ošatky

někteří by mohli: zvládnout celý postup samostatně

Vyučovací metody:

demonstrace, instruktáž, pozorování, napodobování, praktické činnosti

Formy výuky:

samostatná práce, práce ve dvojicích

Motivace:

Připomeneme si s dětmi exkurzi v mlýně, kam jsme se podívali v rámci dvoudenního výletu. Povídáme si o celém postupu získávání surovin pro výrobu chleba – od pěstování a sklizně obilí po mletí mouky. Porovnáme náročnost výroby a pečení chleba v dřívějších dobách a dnes.

Pracovní postup:

Nejprve si do mísy navážíme oba druhy mouky, přidáme sůl a kmín a dobře promícháme. Poté přidáme kvásek, vodu a zlehka promícháme v míse. Hmotu vyklopíme na pracovní plochu a hněteme asi 10 minut. Cílem je vytvořit kompaktní hroudu, která mírně lepí, ale dobře drží tvar - není příliš řídká. Vytvarujeme kulatý bochník, který necháme kynout v ošatce vyložené utěrkou, dokud těsto přibližně nezdvoujnásobí svůj objem. Doba kynutí závisí na teplotě v místnosti, zpravidla to trvá asi 3 - 5 hodin.

Obr. č. 40: Hnětení těsta (archiv autorky)

Obr. č. 41: Vykynuté bochníky (archiv autorky)

Po vykynutí rozpálíme troubu na 250°C. Bochníky vyklopíme na plech vyložený pečícím papírem a dáme do trouby. Na dno trouby umístíme ještě jeden plech, do kterého nalijeme sklenici vody. Teplotu stáhneme na 220°C a pečeme 25 – 30 minut. Správně upečený chléb by měl znít na poklep dutě. Hotový chléb přemístíme na mřížku nebo dřevěné prkénko, kde ho necháme zchladnout. Chléb krájíme ideálně až po úplném vychladnutí.

Obr. č. 42: Hotové chleby (archiv autorky)

Reflexe:

Na tuto aktivitu se děti těšily od září. Když došlo na realizaci a ukázalo se, jaká je to dřina, tolik nadšené nebyly. Pracovalo se po dvojicích, každá dvojice si upekla jeden bochníček dohromady. Žáci se díky tomu mohli střídat v hnětení, které bylo nejnamáhavější částí práce. Překvapivě rádi se nakonec o bochník rozdělili.

Kvůli dlouhé době kynutí jsme zadělali chleby hned při první vyučovací hodině a nechali je kynout během celého dopoledne. Polovinu bochníků jsme nechali kynout na topení, druhou polovinu jsme umístili na chladnou chodbu a průběžně jsme o přestávkách pozorovali, které bochníky kynou rychleji. Bochníky kynuté v teple potřebovali přibližně poloviční čas (2,5 hodiny) oproti bochníkům kynutým na chodbě, v chladu. Rychleji vykynuté chleby jsme umístili do lednice, dokud nedokynuly i ty zbylé, abychom nemuseli roztápnout troubu nadvakrát.

Některé děti si kromě hotového chleba odnesly domů i kvásek, aby mohly chléb vyzkoušet znovu.

5 ZÁVĚR

Hlavním cílem této práce bylo vytvoření didaktických námětů na téma lidové tradice a lidová řemesla pro předmět Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ a tím se podílet na rozvoji primární technické gramotnosti a klíčových kompetencí u prvostupňových žáků. K naplnění hlavního cíle práce dopomohlo splnění cílů dílčích. Mezi ně patřilo v první řadě důkladné prostudování odborné literatury zabývající se technickou výchovou, vzdělávací oblastí Člověk a svět práce, lidovými tradicemi a lidovými řemesly. V teoretické části práce byla tato témata stručně popsána. Výběr jednotlivých podtémat a rozsah jejich zpracování byl ovlivněn výběrem námětů realizovaných v rámci praktické části.

Původní představa byla zpracovat řemeslné náměty pouze s pomocí materiálů a nástrojů, které měli tehdejší řemeslníci k dispozici. Na základě některých teoretických poznatků nabytých v průběhu práce a také na základě poznatků z praxe jsem se nakonec rozhodla zařadit do praktické části jen okrajově lidově-řemeslné náměty a z větší části se zaměřit na tradice a zvyky. Na základě těchto zkušeností pro svou budoucí učitelskou praxi zamýšlím žákům zprostředkovávat téma lidových řemesel spíše formou exkurzí technických památek, skanzenů a řemeslných dílen.

Bylo vytvořeno deset námětů a všechny byly realizovány v rámci výuky Pracovních činností na malotřídní vesnické škole napříč všemi pěti ročníky. Tímto byl naplněn hlavní cíl práce. Efektivita těchto námětů byla ověřena následnou reflexí.

Z reflexe vyplynulo, že si žáci rozšířili teoretické obzory v oblasti lidových tradic a řemesel, rozvíjeli své schopnosti a získali i některé nové dovednosti. Také rozvíjeli některé své klíčové kompetence, zejména kompetence k řešení problémů, sociální, personální a pracovní. Neskrývali své nadšení, když si zapálili vlastnoručně vytvořenou svíčku, napili se čerstvě vylisovaného moštu nebo ochutnali chléb, který vlastními silami uhnětli. Chlapci byli překvapení, když zjistili, že jsou schopní sami uplést pomlázku, děvčata pro změnu zaujaly kraslice barvené v cibulových slupkách nebo vánoční řetězy ze slámy a šípků.

I já jsem získala díky této práci množství poznatků a cenných zkušeností, které mohu zúročit ve své učitelské profesi. Měla jsme možnost rozvíjet zejména své didaktické, pedagogické a organizační kompetence. Ověřila jsem si, že prvostupňoví žáci jsou schopní zvládat i poměrně náročné technologické postupy a není proto třeba obávat se realizovat s nimi další podobné náměty. Také mě příjemně překvapil nečekaný zájem o teoretické poznatky z oblasti historie lidových řemesel a nadšení žáků při možnosti sdílení jejich rodinného pojetí tradic a vzpomínek na tradice jejich předků.

Nejcennější pro mě byly pozitivní reakce dětí, jejich nadšení a aktivní zapojení do většiny činností. Také jsem velmi vděčná za přirozeně vzniknuvší příležitosti pozorovat žáky při jejich vzájemné spolupráci, naslouchat jejich komunikaci a “nasávat” jejich způsob nazírání na svět.

6 SEZNAM ZDROJŮ

Knižní zdroje

BAJTOŠ, Ján a Jarmila HONZÍKOVÁ, 2007. *Vybrané statě školní pedagogiky*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni. ISBN 978-80-7043-595-3.

BECHA, Tomáš, 2013. *Historický vývoj ovocnictví na území České republiky*. Lednice. Bakalářská práce. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta v Lednici.

BLAŽKOVÁ, Lenka, 2006. *Voskařství*. Praha: Grada. Řemesla, tradice, technika. ISBN 80-247-1341-1.

BRAHOVÁ, Marie, 1996. *Kraslice pokaždé jinak*. Poděbrady: Tiskárna Petr Pošík.

BRAHOVÁ, Marie, 1998. *Kouzlíme ze slámy*. Náchod: Nakladatelství, zásilková služba Náchod.

FIXL, Jiří a Alena VONDRUŠKOVÁ, 2007. *Ruční papír: [přání, šperky, ozdoby, dózy]*. Praha: Grada. Šikovné ruce (Grada). ISBN 978-80-247-1639-8.

FLORIÁNOVÁ, Olga, 2005. *Kůže: zpracování a výrobky*. Praha: Grada. Řemesla, tradice, technika. ISBN 80-247-1091-9.

GEIßLER, Lutz, 2017. *Pečeme si sami chleba*. Líbeznice: Víkend. ISBN 978-80-7433-182-4.

HONZÍKOVÁ, Jarmila, 2001. *Pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. Plzeň: Západočeská univerzita. ISBN 80-7082-634-7.

HONZÍKOVÁ, Jarmila, 2006. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. Plzeň: Západočeská univerzita. ISBN 80-7043-453-8.

HONZÍKOVÁ, Jarmila a Ján BAJTOŠ, 2004. *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. Plzeň: Západočeská univerzita. ISBN 80-7043-255-1.

HONZÍKOVÁ, Jarmila a Margaréta SOJKOVÁ, 2014. *Tvůrčí technické dovednosti*. Plzeň:

Západočeská univerzita. ISBN 978-80-261-0412-4.

HORPENIAK, Vladimír, 2011. *Advent a vánoční zvyky na Šumavě*. 3. přeprac. vyd. Přeložil Jan MAREŠ. České Budějovice: Karmášek. Historie (Karmášek). ISBN 978-80-87101-30-8.

CHAVARRIA, Joaquim, 1999. *Velká kniha keramiky*. Vyd. 3. Praha: Knihcentrum. ISBN 80-86054-92-6.

KOCIÁNOVÁ, Ludmila, Jaroslava NOVÁKOVÁ a Ludmila ŠTÁSTKOVÁ, 1999. *Nápady pro sváteční chvíle*. Praha: Dita. ISBN 80-85926-26-1.

KOCIÁNOVÁ, Ludmila, 2001. *Nápady pro jaro a léto*. Praha: Knižní klub, 2001. ISBN 80-242-0523-8

KOVAČKOVÁ, Tereza, 2010. *Historie pěstování zeleniny na území České republiky*. Lednice. Bakalářská práce. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta v Lednici.

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina, 2007. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. Praha: Petrklíč. ISBN 8072291718.

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina, 2017. *České tradice v proměnách času: kroje – zvyky – umění*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 978-80-7422-500-0.

MARKOVÁ, Gabriela, 2005. *Košikářství*. Praha: Grada. Řemesla, tradice, technika. ISBN 80-247-0876-0.

MOTYČKA, Michal, 2010. *Nábytková řezba v historii a v současnosti*. Brno. Bakalářská práce. Mendelova univerzita v Brně, Lesnická a dřevařská fakulta, Ústav nábytku, designu a bydlení.

PACHTOVÁ, Pavla, 2012. *Putování za tradicemi českých řemesel*. Jihlava. Bakalářská práce. Vysoká škola polytechnická v Jihlavě, Katedra cestovního ruchu.

PAVLÍŠTÍK, Karel, 2005. *Dřevo, proutí, sláma v tradiční výrobě na Podřevnicku*. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše. ISBN 80-86886-08-5.

PROCHÁZKOVÁ, Světlana, 2003. *Drátování: pracovní návody s názornými kresbami*. České Budějovice: ROSA. ISBN 80-239-1687-4.

RODWELL, Jenny, 2003. *Keramická dílna: 20 jedinečných keramických projektů pro malou domácí dílnu*. Praha: Computer Press. Tradiční řemesla (Computer Press). ISBN 80-251-0043-X.

ŠENFELDOVÁ, Helena, 1995. *Pletení z proutí od A do Z*. Praha: Sobotáles. ISBN 80-85920-13-1.

ŠILAROVÁ, Jana. *Plstění ovčí vlny*, 2013. Praha: Grada. Řemesla, technika, tradice. ISBN 978-80-247-4478-0.

ŠKORPILOVÁ, Jana, 2011. *Mokrý plstění ovčí vlny*. Praha: Grada. Řemesla, technika, tradice. ISBN 978-80-247-3326-5.

TITĚROVÁ, Jana, 1994. *Domácí výroba svíček ze včelího vosku*. Důl u Libčic nad Vltavou: Výzkumný ústav včelařský.

TITZOVÁ, Radka, 2015. *Oslava Posvícení ve středočeské vesnici pohledem aktérů*. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií.

VASKOVÁ, Monika, 2004. *Lidová řemesla a tradiční řemeslné technologie a jejich význam v současném pojetí technické výchovy na primární škole*. České Budějovice. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra fyziky. Nепublikovaná diplomová práce.

VONDRUŠKA, Vlastimil, 2002. *Sklářství*. Praha: Grada. Řemesla, tradice, technika. ISBN 80-247-0261-4.

VONDRUŠKOVÁ, Alena, 2002. *Drátenictví*. Praha: Grada. Řemesla, tradice, technika. ISBN 978-80-247-4365-3.

VONDRUŠKOVÁ, Alena, 2015. *Český lidový a církevní rok*. Brno: MOBA, 2015. ISBN 978-80-243-6761-3.

VONDRUŠKOVÁ, Alena a Vlastimil VONDRUŠKA, 1988. *Tradice lidové tvorby: lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě*. Praha: Artia.

VONDRUŠKOVÁ, Alena a Vlastimil VONDRUŠKA, 2014. *Vesnice*. Praha: Vyšehrad. Průvodce českou historií. ISBN 978-80-7429-362-7.

Elektronické zdroje

DOBIÁŠ, Jaroslav, 2004. *Technologie zpracování ovoce a zeleniny 1* [online]. [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: <https://ukp.vscht.cz/files/uzel/0007648/Technologie+zpracov%C3%A1n%C3%AD+ovoce+a+zeleniny+I.pdf?redirected>

KLÍČ, ©2001. Kovářství. *Klic.cz* [online]. [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <http://www.klic.cz/remesla/kovari.htm>

LIDOVÁ ŘEMESLA, ©2007. Přehled řemeslných oborů. *Lidovaremesla.cz* [online]. [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: <http://www.lidovaremesla.cz/?page=skoly/organizace2>

MEZI STROMY, ©2020. Historie výroby papíru – Cesta papíru z Číny do Čech. *Mezistromy.cz* [online]. [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: <https://www.mezistromy.cz/materialy-na-bazi-dreva/historie-vyroby-papiru>

MUZEUM LITOMĚŘICE, 2013. Drátenictví v Čechách, na Moravě a ve Slezsku – Výstava Cechu česko-moravských uměleckých dráteníků (Výstava) 3. 12. 2013 – 23. 2. 2014. *Muzeumlitomerice.cz* [online]. [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: https://muzeumlitomerice.cz/dp/id_ktg=1041&archiv=0

NA HRANICÍCH, 2018. Historie textilu. *Nahranicich.cz* [online]. [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: <http://nahranicich.cz/historie/>

ROUČOVÁ, Eva, 2016. Technická gramotnost. *Technické práce s didaktikou 1* [online]. [cit. 2019-08-21]. Dostupné z: https://moodle.pf.jcu.cz/pluginfile.php/7977/mod_resource/content/4/Technicka_gramotnost.pdf

RVP ZV, 2017 [online]. [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>

VĚSTONICKÁ VENUŠE, 2019. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikipedia Foundation, last modified on 12. 12. 2019 [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C4%9Bstonick%C3%A1_venu%C5%A1e

7 SEZNAM PŘÍLOH

Přílohy 1: Souhlasy s publikací fotodokumentace

Přílohy 1: Souhlasy s publikací fotodokumentace

Vážení rodiče,

v průběhu tohoto (2019/2020) a minulého (2018/2019) školního roku, jsem v rámci své diplomové práce na téma "Lidové tradice a lidová řemesla v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ" realizovala, v rámci výuky pracovních činností, tradiční a lidově-řemeslné náměty a spolupracovala tak s Vaším synem / Vaší dcerou

_____

Během těchto realizací jsem mimo cenných zkušeností nasbírala další užitečné materiály v podobě fotodokumentace, která je klíčová ke zpracování mé práce.

Dovoluji si Vás tak požádat o svolení využít fotografické snímky pořízené v průběhu těchto lekcí do své diplomové práce. Tyto fotky by tak byly velmi cennou a důležitou součástí mé práce, neboť jde o doklad a prezentaci prakticky prováděných činností.

V případě, že souhlasíte se zveřejněním fotek do zmíněné práce, prosím Vás o podpis:

_____

Děkuji.

Markéta Kučerová

e-mail: mkucerovic@seznam.cz

Vážení rodiče,

v průběhu tohoto (2019/2020) a minulého (2018/2019) školního roku, jsem v rámci své diplomové práce na téma "Lidové tradice a lidová řemesla v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ" realizovala, v rámci výuky pracovních činností, tradiční a lidově-řemeslné náměty a spolupracovala tak s Vaším synem / Vaší dcerou

JIRÍ DVOŘÁK

Během těchto realizací jsem mimo cenných zkušeností nasbírala další užitečné materiály v podobě fotodokumentace, která je klíčová ke zpracování mé práce.

Dovoluji si Vás tak požádat o svolení využít fotografické snímky pořízené v průběhu těchto lekcí do své diplomové práce. Tyto fotky by tak byly velmi cennou a důležitou součástí mé práce, neboť jde o doklad a prezentaci prakticky prováděných činností.

V případě, že souhlasíte se zveřejněním fotek do zmíněné práce, prosím Vás o podpis:

_____

Děkuji.

Markéta Kučerová

e-mail: mkucerovic@seznam.cz

Vážení rodiče,

v průběhu tohoto (2019/2020) a minulého (2018/2019) školního roku, jsem v rámci své diplomové práce na téma "Lidové tradice a lidová řemesla v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ" realizovala, v rámci výuky pracovních činností, tradiční a lidově-řemeslné náměty a spolupracovala tak s Vaším synem / Vaší dcerou

ADAM TVAROH

Během těchto realizací jsem mimo cenných zkušeností nasbírala další užitečné materiály v podobě fotodokumentace, která je klíčová ke zpracování mé práce.

Dovoluji si Vás tak požádat o svolení využít fotografické snímky pořízené v průběhu těchto lekcí do své diplomové práce. Tyto fotky by tak byly velmi cennou a důležitou součástí mé práce, neboť jde o doklad a prezentaci prakticky prováděných činností.

V případě, že souhlasíte se zveřejněním fotek do zmíněné práce, prosím Vás o podpis:

Tvarohová

Děkuji.

Markéta Kučerová

e-mail: mkucerovic@seznam.cz

Vážení rodiče,

během minulého a letošního školního roku, jsem v rámci své diplomové práce na téma "Lidové tradice a řemesla v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ" prostřednictvím výuky Pracovních činností realizovala soubor praktických námětů a spolupracovala tak s Vaším synem / Vaší dcerou

ANETOU KUČEROVOU

Během těchto realizací jsem mimo cenné zkušenosti nasbírala další užitečné materiály v podobě fotodokumentace, která je klíčová ke zpracování mé práce.

Dovoluji si Vás tak požádat o svolení využít fotografické snímky pořízené v průběhu těchto lekcí do své diplomové práce. Tyto fotky by tak byly velmi cennou a důležitou součástí mé práce, neboť jde o doklad a prezentaci prakticky prováděných činností zaměřených na lidové tradice a řemesla.

V případě, že souhlasíte se zveřejněním fotek do zmíněné práce, prosím Vás o podpis:

Kučerová

Děkuji.

Markéta Kučerová

e-mail: mkuceric@seznam.cz

Vážení rodiče,

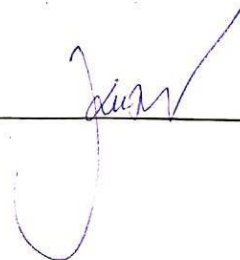
v průběhu tohoto (2019/2020) a minulého (2018/2019) školního roku, jsem v rámci své diplomové práce na téma "Lidové tradice a lidová řemesla v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ" realizovala, v rámci výuky pracovních činností, tradiční a lidově-řemeslné náměty a spolupracovala tak s Vaším synem / Vaší dcerou

JANEM KUČEROU

Během těchto realizací jsem mimo cenných zkušeností nasbírala další užitečné materiály v podobě fotodokumentace, která je klíčová ke zpracování mé práce.

Dovoluji si Vás tak požádat o svolení využít fotografické snímky pořízené v průběhu těchto lekcí do své diplomové práce. Tyto fotky by tak byly velmi cennou a důležitou součástí mé práce, neboť jde o doklad a prezentaci prakticky prováděných činností.

V případě, že souhlasíte se zveřejněním fotek do zmíněné práce, prosím Vás o podpis:

_____

Děkuji.

Markéta Kučerová

e-mail: mkucerovic@seznam.cz

Vážení rodiče,

v průběhu tohoto (2019/2020) a minulého (2018/2019) školního roku, jsem v rámci své diplomové práce na téma "Lidové tradice a lidová řemesla v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ" realizovala, v rámci výuky pracovních činností, tradiční a lidově-řemeslné náměty a spolupracovala tak s Vaším synem ~~Vaším dcerou~~

JIRÍ KUČERA

Během těchto realizací jsem mimo cenných zkušeností nasbírala další užitečné materiály v podobě fotodokumentace, která je klíčová ke zpracování mé práce.

Dovoluji si Vás tak požádat o svolení využít fotografické snímky pořízené v průběhu těchto lekcí do své diplomové práce. Tyto fotky by tak byly velmi cennou a důležitou součástí mé práce, neboť jde o doklad a prezentaci prakticky prováděných činností.

V případě, že souhlasíte se zveřejněním fotek do zmíněné práce, prosím Vás o podpis:

Martina Kučerová

Děkuji.

Markéta Kučerová

e-mail: mkucerovic@seznam.cz

Vážení rodiče,

v průběhu tohoto (2019/2020) a minulého (2018/2019) školního roku, jsem v rámci své diplomové práce na téma "Lidové tradice a lidová řemesla v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ" realizovala, v rámci výuky pracovních činností, tradiční a lidově-řemeslné náměty a spolupracovala tak s Vaším synem / Vaší dcerou

KLAUDIE KAFKOVÁ

Během těchto realizací jsem mimo cenných zkušeností nasbírala další užitečné materiály v podobě fotodokumentace, která je klíčová ke zpracování mé práce.

Dovoluji si Vás tak požádat o svolení využít fotografické snímky pořízené v průběhu těchto lekcí do své diplomové práce. Tyto fotky by tak byly velmi cennou a důležitou součástí mé práce, neboť jde o doklad a prezentaci prakticky prováděných činností.

V případě, že souhlasíte se zveřejněním fotek do zmíněné práce, prosím Vás o podpis:

Kristofora 'Ema

Děkuji.

Markéta Kučerová

e-mail: mkucerovic@seznam.cz

Vážení rodiče,

v průběhu tohoto (2019/2020) a minulého (2018/2019) školního roku, jsem v rámci své diplomové práce na téma "Lidové tradice a lidová řemesla v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ" realizovala, v rámci výuky pracovních činností, tradiční a lidově-řemeslné náměty a spolupracovala tak s Vaším synem / Vaší dcerou

JAKUB MALÝ

Během těchto realizací jsem mimo cenných zkušeností nasbírala další užitečné materiály v podobě fotodokumentace, která je klíčová ke zpracování mé práce.

Dovoluji si Vás tak požádat o svolení využít fotografické snímky pořízené v průběhu těchto lekcí do své diplomové práce. Tyto fotky by tak byly velmi cennou a důležitou součástí mé práce, neboť jde o doklad a prezentaci prakticky prováděných činností.

V případě, že souhlasíte se zveřejněním fotek do zmíněné práce, prosím Vás o podpis:

Markéta Kučerová

Děkuji.

Markéta Kučerová

e-mail: mkucerovic@seznam.cz

Vážení rodiče,

v průběhu tohoto (2019/2020) a minulého (2018/2019) školního roku, jsem v rámci své diplomové práce na téma "Lidové tradice a lidová řemesla v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ" realizovala, v rámci výuky pracovních činností, tradiční a lidově-řemeslné náměty a spolupracovala tak s Vaším synem / Vaší dcerou

JASMIŇA SMRŽOVÁ

Během těchto realizací jsem mimo cenných zkušeností nasbírala další užitečné materiály v podobě fotodokumentace, která je klíčová ke zpracování mé práce.

Dovoluji si Vás tak požádat o svolení využít fotografické snímky pořízené v průběhu těchto lekcí do své diplomové práce. Tyto fotky by tak byly velmi cennou a důležitou součástí mé práce, neboť jde o doklad a prezentaci prakticky prováděných činností.

V případě, že souhlasíte se zveřejněním fotek do zmíněné práce, prosím Vás o podpis:

Děkuji.

Markéta Kučerová

e-mail: mkucerovic@seznam.cz

Vážení rodiče,

v průběhu tohoto (2019/2020) a minulého (2018/2019) školního roku, jsem v rámci své diplomové práce na téma "Lidové tradice a lidová řemesla v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ" realizovala, v rámci výuky pracovních činností, tradiční a lidově-řemeslné náměty a spolupracovala tak s Vaším synem / Vaší dcerou

PETREM SÚVOU

Během těchto realizací jsem mimo cenných zkušeností nasbírala další užitečné materiály v podobě fotodokumentace, která je klíčová ke zpracování mé práce.

Dovoluji si Vás tak požádat o svolení využít fotografické snímky pořízené v průběhu těchto lekcí do své diplomové práce. Tyto fotky by tak byly velmi cennou a důležitou součástí mé práce, neboť jde o doklad a prezentaci prakticky prováděných činností.

V případě, že souhlasíte se zveřejněním fotek do zmíněné práce, prosím Vás o podpis:

Děkuji.

Markéta Kučerová

e-mail: mkucerovic@seznam.cz

Vážení rodiče,

v průběhu tohoto (2019/2020) a minulého (2018/2019) školního roku, jsem v rámci své diplomové práce na téma "Lidové tradice a lidová řemesla v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ" realizovala, v rámci výuky pracovních činností, tradiční a lidově-řemeslné náměty a spolupracovala tak s Vaším synem / Vaší dcerou

ANNA ŠTINDLOVÁ

Během těchto realizací jsem mimo cenných zkušeností nasbírala další užitečné materiály v podobě fotodokumentace, která je klíčová ke zpracování mé práce.

Dovoluji si Vás tak požádat o svolení využít fotografické snímky pořízené v průběhu těchto lekcí do své diplomové práce. Tyto fotky by tak byly velmi cennou a důležitou součástí mé práce, neboť jde o doklad a prezentaci prakticky prováděných činností.

V případě, že souhlasíte se zveřejněním fotek do zmíněné práce, prosím Vás o podpis:

Markéta Štindlová

Děkuji.

Markéta Kučerová

e-mail: mkucerovic@seznam.cz

Vážený rodiče,

v průběhu tohoto (2019/2020) a minulého (2018/2019) školního roku, jsem v rámci své diplomové práce na téma "Lidové tradice a lidová řemesla v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ" realizovala, v rámci výuky pracovních činností, tradiční a lidově-řemeslné náměty a spolupracovala tak s Vaším synem / Vaší dcerou

NELLY VÍTV^o

Během těchto realizací jsem mimo cenných zkušeností nasbírala další užitečné materiály v podobě fotodokumentace, která je klíčová ke zpracování mé práce.

Dovoluji si Vás tak požádat o svolení využít fotografické snímky pořízené v průběhu těchto lekcí do své diplomové práce. Tyto fotky by tak byly velmi cennou a důležitou součástí mé práce, neboť jde o doklad a prezentaci prakticky prováděných činností.

V případě, že souhlasíte se zveřejněním fotek do zmíněné práce, prosím Vás o podpis:

Mk

Děkuji.

Markéta Kučerová

e-mail: mkucerovic@seznam.cz